

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Ievos Gailiūtės,
V kurso, mokesčių ir finansų teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimas
Lietuvoje**

**Implementation of international economic and financial sanctions in
Lithuania**

Vadovas: lekt. dr. Gediminas Užubalis

Recenzentas: prof. dr. Vitas Vasiliauskas

Vilnius

2023

TURINYS

IŽANGA	4
1. TARPTAUTINIŲ EKONOMINIŲ IR FINANSINIŲ SANKCIJŲ TURINYS	7
1.1. Tarptautinės sankcijos sąvoka	7
1.2. Tarptautinių sankcijų rūšys: ekonominės ir finansinės sankcijos	9
1.3. Istorinė raida ir atsiradimo priežastys	11
1.4. Tarptautinės organizacijos ir sankcijų priėmimo procedūra	12
1.4.1. Jungtinės Tautos	13
1.4.2. Europos Sąjunga	15
2. TARPTAUTINIŲ EKONOMINIŲ IR FINANSINIŲ SANKCIJŲ ĮGYVENDINIMO REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE	18
2.1. Tarptautinių sankcijų taikymo pagrindai	18
2.2. Tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų subjektai Lietuvoje	20
2.2.1. Subjektai, kuriems taikomos sankcijos	20
2.2.2. Subjektai, kurie privalo įgyvendinti sankcijas	22
2.2.3. Institucijos, atsakingos už sankcijų įgyvendinimą	23
2.3. Priemonės, kuriomis yra įgyvendinamos tarptautinės ekonominės ir finansinės sankcijos Lietuvoje	24
2.3.1. Prievolių vykdymas	24
2.3.2. Laikinojo administratoriaus institutas	25
2.3.3. Ekonominių išteklių realizavimas	28
2.3.4. Išimčių ir leidimų taikymas	30
2.4. Atsakomybė už tarptautinių sankcijų nevykdymą Lietuvoje	31
3. TARPTAUTINIŲ FINANSINIŲ IR EKONOMINIŲ SANKCIJŲ ĮGYVENDINIMO VERTINIMAS	33
3.1. Tarptautinės sankcijos taikomos Rusijai ir Baltarusijai	33
3.2. Teisminiai ginčai kilę dėl Rusijai ir Baltarusijai paskelbtų finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje	35
3.2.1. Dėl juridinių asmenų įtraukimo į sankcionuotų asmenų Sąrašą	35
3.2.2. Dėl laikinojo administratoriaus paskyrimo ir įgaliojimų	36
3.3. Įgyvendinimo problematika sankcijų Rusijai ir Baltarusijai kontekste	39
IŠVADOS	42
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	44
SANTRAUKA	54
SUMMARY	55

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Pagrindinis šio darbo objektas yra Lietuvos teisinė bazė užtikrinanti tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimą. Magistro darbe nagrinėjamas tarptautinių sankcijų apibrėžimas, turinys, jų priėmimo procedūra, pagrindai, subjektai, įgyvendinimo ir poveikio priemonės už sankcijų nesilaikymą. Galiausiai, atsižvelgiant į temos aktualumą, nagrinėjami atvejai, kaip ekonominės ir finansinės sankcijos įgyvendamos Lietuvoje praktiškai.

Pagrindiniai žodžiai: sankcijos, ribojančios priemonės, turto įšaldymas, laikinasis administratorius, kompetentinga institucija.

The main object of this work is the Lithuanian legal framework ensuring the implementation of international financial and economic sanctions. The master's thesis examines the definition of international sanctions, their content, the procedure for their adoption, the bases, entities, implementation and impact measures for non-compliance with sanctions. Finally, taking into account the relevance of the topic, cases of how economic and financial sanctions are implemented in Lithuania in practice are explored.

Keywords: sanctions, restrictive measures, freezing of assets, temporary administrator, competent authority.

IŽANGA

Nagrinėjamos temos aktualumas. 2022 m. vasario 24 d. Europą ir pasaulį sukrėtė plataus masto Rusijos invazija į suverenią Ukrainos teritoriją. Šiais veiksmais Rusija pradėjo karą, kuris pažeidžia tarptautinę teisę, todėl demokratiškos pasaulio valstybės vienos ir kartu, paskelbė Rusijai eilę tarptautinių sankcijų kurios riboja tiek pačios valstybės, tiek jos piliečių galimybes. Nors tarptautinių sankcijų gali būti įvairių, manytina, kad finansinės ir ekonominės tarptautinės sankcijos valstybei yra pačios pavojingiausios. Dar I pasaulinio karo metu, Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – **JAV**) prezidentas V. Vilsonas ekonomines sankcijas apibūdino kaip baisią priemonę prieš kitą šalį, kaip ekonomišką, tylų ir ramų mirtiną vaistą, kuri nekainuoja gyvybės už boikotuojamos tautos ribų, tačiau tai daro tokį spaudimą tai tautai, kuriai šiuolaikinė tauta negalėtų atsispirti (Wilson *cituota* Mulder, 2022. p. 2). Tarptautinėmis finansinėmis ir ekonominėmis sankcijomis siekiama spausti valstybes pakeisti savo elgesį, neleidžiant joms patekti į rinkas, sutrikdyti jų finansų sistemas apribojant jų galimybes dalyvauti tarptautinėje prekyboje. Pavyzdžiui, sankcijos, nukreiptos į šalies prieigą prie finansų rinkų, gali sumažinti jos galimybes finansuoti savo veiklą, o sankcijos, ribojančios prekybą, gali sumažinti jos prieigą prie būtiniausių prekių ir paslaugų. Apribojus pažeidėjos turimus išteklius, sankcijos gali priversti valstybes ar asmenis pakeisti savo elgesį.

Siekiant, kad sankcijos paveiktų reikiamus subjektus ir pasiektų jų nustatymo tikslus, sankcijas reikia ne tik tinkamai nustatyti, bet ir tinkamai jas įgyvendinti. Net ir priėmus griežtas sankcijas, nesant efektyvaus jų įgyvendinimo, galime sulaukti ir prieštaringo, net ir pačiai sankcijas taikančiai valstybei žalingo poveikio, turint omenyje ir tai, kad sankcijos nepasieks savo tikslų – atgrasyti ar sulaukyti nuo tam tikrų veiksmų. Lietuvai, kaip šaliai, kuri yra itin arti Rusijos ir yra viena iš tų valstybių, kurios nuolat spaudžia tarptautinę bendruomenę imtis aktyvių veiksmų taikant sankcijas, svarbu užtikrinti, kad tarptautinės sankcijos yra įgyvendinamos tinkamai.

Nors Lietuva buvo įsipareigojusi taikyti tarptautines sankcijas nuo tada kai įstojo į Jungtinių Tautų organizaciją (toliau – **JT** arba **Jungtinės Tautos**) ir Europos Sąjungą (toliau – **ES** arba **Europos Sąjunga**), pastebėtina, kad tarptautinių sankcijų klausimo aktualumas Lietuvoje atsirado tik pastaraisiais metais. Tai galima sieti su tuo, kad Lietuva neturėjo daug ryšių su prieš tai didele apimtimi sankcionuotomis valstybėmis ar asmenimis, pavyzdžiui, Iranu ar Šiaurės Korėja. Priešingai su Rusija, Lietuvą sieja stiprūs ekonominiai ir finansiniai ryšiai. 2021 m. duomenimis Rusija buvo pagrindinis Lietuvos užsienio prekybos partneris vykdamas daugiausiai importo (12,1 proc.) ir eksporto (10,8 proc.) (Statistikos departamentas, 2022). Todėl galima drąsiai teigti, kad tarptautinių sankcijų

reikšmė Lietuvos fiziniams ir juridiniams asmenims per labai mažą laiką pasidarė labai didelė ir tam tikrais atvejais gyventojams bei verslui adaptuotis prie sankcijų režimo tapo iššūkis. Ryšium su tuo, 2022 m. Lietuvoje buvo padaryti žymūs teisės aktų siejamų su tarptautinėmis sankcijomis pakeitimai, siekiant, kad sankcijų įgyvendinimas būtų sklandus ir atliepiantis dabarties aktualijas. Pažymėtina, kad dėl tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų praktinio neaktualumo Lietuvai, iki šiol sankcijų įgyvendinimo praktika nėra suformuota ir nebuvo plačiai analizuojama literatūroje.

Atsižvelgiant į išdėstytą aukščiau, šiame magistro darbe pagrindinis dėmesys bus skiriamas tarptautinių sankcijų įgyvendinimo mechanizmui Lietuvoje, kuris aktualus būtent finansinėms ir ekonominėms sankcijoms. Reikia pažymėti, kad antrojoje dalyje nagrinėjant teisinį reglamentavimą Lietuvoje yra neapsieta be aprašomojo pobūdžio analizės, kuri yra reikalinga pačiam darbo temos atskleidimui ir praktinių aspektų vertinimui. Siekiant tinkamai atskleisti tarptautinių sankcijų esmę, darbe nagrinėta istorinė sankcijų raida, pačios sankcijos sąvoka, finansinių ir ekonominių sankcijų atskyrimas bei Lietuvai svarbiausių ES ir JT sankcijų priėmimo procedūra. Magistro darbe taip pat analizuojami praktiniai aspektai ir iššūkiai su kuriais susiduriama Lietuvoje įgyvendinant ES 2022 m. nustatytas tarptautines finansines ir ekonomines ribojančias priemones Rusijai ir Baltarusijai.

Darbo tikslas. Magistro darbo tikslas yra išanalizuoti tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo mechanizmo reglamentavimą Lietuvoje bei aptarti galimus probleminius aspektus.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų turinį.
2. Išnagrinėti tarptautinių sankcijų priėmimo praktiką ES ir JT ir reikšmę Lietuvai.
3. Apžvelgti ir įvertinti reglamentavimą, kuriuo įgyvendinamos tarptautinės finansinės ir ekonominės sankcijos Lietuvoje.
4. Nustatyti ir apžvelgti probleminius tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje aspektus šių dienų kontekste.

Darbo objektas. Atsižvelgiant į pasirinktą darbo tikslą, darbo objektas yra teisinis reglamentavimas Lietuvoje, kuriuo užtikrinamas tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimas.

Tyrimo metodai. Darbo tikslui pasiekti naudojami sisteminės analizės, istorinis, aprašomasis, teleologinis dokumentų analizės, lingvistinis, lyginamasis metodai.

1. *Sisteminės analizės* metodas, pasitelktas atliekant užsienio ir Lietuvos mokslininkų literatūros analizę dėl tarptautinių sankcijų turinio.

2. Naudojant *istorinį* metodą buvo vertinamas tarptautinių sankcijų taikymo kontekstas ir atsiradimo priežastys.
3. Nagrinėjant tarptautinių sankcijų priėmimo procedūras ir teisinį reglamentavimą Lietuvoje naudotas *aprašomasis, lingvistinis, dokumentų analizės, teleologinis* metodai. Šiais metodais buvo siekiama išsiaiškinti teisės normų, reglamentuojančių tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimą Lietuvoje, turinį ir prasmę.
4. Atliekant praktinių aspektų vertinimą buvo remiamasi į *lyginamąjį* metodą.

Svarbiausi šaltiniai. Atsižvelgiant į tai, kad magistro darbo tikslas yra išanalizuoti teisinį reglamentavimą susijusį su tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimu Lietuvoje, pagrindiniai šaltiniai yra teisės aktai, iš kurių svarbiausias yra Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas (toliau – **TSĮ** arba **Tarptautinių sankcijų įstatymas**) ir jį įgyvendinantys teisės aktai. Paminėtina, kad nagrinėjant sankcijų turinį, istorinę raidą bei priėmimo kontekstą svarbūs šaltiniai buvo JT bei ES teisės aktai, gairės ir mokslinė literatūra šia tema. Siekiant atskleisti praktinius šios temos aspektus ir atsižvelgiant į tai, kad tarptautinių sankcijų įgyvendinimo mechanizme valstybės institucijos užima labai svarbią vietą, darbe buvo naudotasi Finansinių nusikaltimo tyrimų tarnybos (toliau – **FNTT**), Lietuvos banko, Užsienio reikalų ministerijos (toliau – **URM**) ir kitų valstybės institucijų pateikta informacija, apžvalgomis, statistika, žiniasklaidoje skelbiama informacija. Galiausiai darbe analizuojama esama negausi teismų praktika, kuri suformuota per pastaruosius metus atsiradus tarptautinių sankcijų aktualumui Lietuvoje.

Darbo originalumas. Atlikus mokslinių darbų, straipsnių ir magistro darbų paiešką pastebėta, kad tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų tema Lietuvos teisės moksle nėra plačiai nagrinėta. Tai galima sieti su tuo, kad iki karo Ukrainoje 2022 m. tarptautinių sankcijų tema nebuvo tokia aktuali Lietuvai, kaip neturinčiai daug prekybinių ir ekonominių ryšių su iki tol sankcionuotomis valstybėmis ir (ar) asmenims. Atsižvelgiant į tai, darbe bus nagrinėjamas ne tik tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo ypatumai Lietuvoje, tačiau bus aptariami ir teoriniai aspektai susiję su tarptautinėmis sankcijomis.

1. Tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų turinys

Siekiant tinkamai atskleisti magistro darbo temą pirmoje dalyje bus nagrinėjama istorinė sankcijų raida pasaulyje, šiuolaikinės tarptautinės sankcijos sąvoka bei finansinių ir ekonominių sankcijų rūšių atskyrimo ypatumai. Taip pat siekiant įvertinti bendrą tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų taikymo kontekstą bus analizuojama tarptautinių organizacijų – JT ir ES veikla priimant sankcijas.

1.1. Tarptautinės sankcijos sąvoka

Tarptautinės sankcijos tai nekarinio poveikio priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą bei pagarbą žmogaus teisėms (Užsienio reikalų ministerija, 2023). Sankcijos turi būti paskutinė nekarinė priemonė kai reikia kovoti su didelio masto žmogaus teisių pažeidimais, stabdyti karinius konfliktus, pažaboti nelegalią kontrabandą. Sankcijos taip pat vis dažniau naudojamos taikos pastangoms remti, rinkimams surengti arba ginkluotoms grupuotėms demobilizuoti (United Nations, 2016). Jų pagrindinis tikslas atgrasyti valstybes ir (ar) asmenis nuo tarptautinės teisės pažeidimų. Pagal dabar galiojančią Tarptautinių sankcijų įstatymo redakciją, tarptautinės sankcijos yra apibrėžiamos kaip ES teisės aktais, JT ir kitų tarptautinių organizacijų, kurių narė yra arba kuriose dalyvauja Lietuvos Respublika, sprendimais, nustatytų apribojimų ir įpareigojimų visuma (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). TSĮ esantis apibrėžimas nurodo, kad tarptautinės sankcijos pagal Lietuvos teisinį reglamentavimą suprantamos kaip tarptautinių organizacijų nustatyti apribojimai priešiškomis valstybėms ar asmenims.

Nors iš pažiūros sankcija atrodo lengvai suprantamas ir aiškus reiškinys, sąvokos daugialypumas rodo ką kitą. Sankcija visuomenėje dažniausiai asocijuojasi su blogiu, kuriuo valstybė grasina ir kurį pritaiko pažeidus teisę (Lastauskienė, 2003, p. 7). Pastebėtina, kad tarptautinių žodžių žodyne pateikiamos net keturios sankcijos reikšmės ir tik viena iš jų apibūdina sankciją kaip tarptautinėje teisėje taikomą ekonominį, politinį ar karinį poveikį (blokada, importo apribojimas) valstybei ar valstybių grupei pažeidusiai tarptautinės teisės normas ar sutartis, netesėjusiai savo įsipareigojimų (Bendorienė, 2005, p. 659). Remiantis teisės teorijos pagrindais, kur sankcija apibūdinama kaip teisės normos sudėtinė dalis, sankcija gali būti konkretinama kitais terminais. Pavyzdžiui, baudžiamojoje teisėje yra vartojamos bausmės, baudžiamojo poveikio ir auklėjamojo poveikio priemonių sąvokos (Lastauskienė, 2020, p. 88). Tarptautinės teisės kontekste pagal požymius, kuriais sankcija apibūdinama kaip neigiamo poveikio priemonė, sankcijai būtų galima priskirti atsakomųjų priemonių sąvoką. Atsakomosiomis priemonėmis laikomas tarptautinių teisių

gynimo būdas, sudarantis galimybę efektyviai reaguoti į įvykdytą tarptautinės teisės pažeidimą ir taip priversti valstybę pažeidėją atsakyti už pažeidimą (Mamontovas, 2012, p. 66). Kitaip sakant, tai negatyvių nekarinių priemonių pritaikymas valstybei, kuri nusižengė tam tikroms tarptautinėms taisyklėms. Teisės moksle atsakomosios priemonės skirstomos į tris kategorijas: (i) represalijas, kurios yra taikomos kaip atsakomosios priemonės santykiuose tarp dviejų valstybių, (ii) sankcijas, kurios yra taikomos kaip atsakomosios priemonės pagal tarptautinių organizacijų rezoliucijas ir (iii) retorsijas, kurios yra atsakomosios priemonės, taikomos formaliai nesant teisės pažeidimui, bet siekiant paveikti kitą valstybę, kad pastaroji nutrauktų nedraugiškus veiksmus (Vadapalas, 1998, p. 344-345). Visos trys atsakomųjų priemonių rūšys gali apimti vienodas priemones, pavyzdžiui, embargą tam tikroms prekėms, tačiau iš esmės skiriasi jų pritaikymo pagrindas ir apimtis. Autorės nuomone, tarptautinių sankcijų apibrėžimas pagal TSĮ neapima retorsijų, nes Lietuvos teisės moksle suprantama, kad sankcija taikoma kaip priemonė už tam tikrus pažeidimus, o represalijų neįtraukimas galimai sietinas su tuo, kad Lietuva kaip maža valstybė negalėtų taikyti paveikių sankcijų, o neefektyvių sankcijų nustatymas tik keltų riziką Lietuvos saugumui ir suverenumui.

Užsienio literatūroje tarptautinių sankcijų terminas dažnai vartojamas apibūdinti nedraugiškoms ekonominio pobūdžio priemonėms trumpesnėms nei karas (Cameron, 2021, p. 10). Apžvelgiant, galima išskirti tris dažniausiai sutinkamus tarptautines sankcijas apibrėžiančius požiūrius. Pirmuoju, sankcija yra susijusi su konkrečiu tikslo siekimu ir fokusuojasi į tarptautinės teisės pažeidimą (Ruys, 2016, p. 1). Šį suvokimą galima sieti su nacionaline teise, kurioje sankcija pritaikoma asmeniui nusižengusiam teisinei taisyklei (Farrall, 2007, p. 6). Antrasis sankcijos suvokimas yra siauresnis ir siejamas tik su sankcijos kaip tam tikros tarptautinės organizacijos pritaikytų taisyklių rinkiniu (Ruys, 2016, p. 2). Trečiasis požiūris, sankcijų apibrėžimą formuoja kaip tyčinį valdžios įkvėptą pasitraukimą arba grasinimą nutraukti įprastinius prekybos ar finansinius santykius, taikant tokias priemones kaip embargas, importo ar eksporto apribojimas, turto išaldymas (Hufbauer, 2007, p. 3). Pastebėtina, kad kaip ir atsakomųjų priemonių prasme, visi trys apibrėžimai skiriasi savo apimtimi: pirmasis sietinas su teisės teorijos pateikiamu suvokimu, kad sankcija tai nuobauda už teisinės normos pažeidimą, antroji susiaurina sankcijas iki tarptautinių organizacijų nustatytų priemonių, o trečioji sankcijas apibūdina tik kaip tam tikras ekonomines priemones, kurios taikomos kitai valstybei. Reikia pažymėti, kad nors teorinis tarptautinių sankcijų apibrėžimas gali būti įvairus ir daugialypis, šio darbo kontekste tarptautinės sankcijos bus suprantamos ir nagrinėjamos tik taip, kaip jos apibrėžiamos Tarptautinių sankcijų įstatyme.

1.2. Tarptautinių sankcijų rūšys: ekonominės ir finansinės sankcijos

Tarptautinių sankcijų gali būti įvairių: ekonominių, finansinių, politinių, susisiekimo, socialinių, ir kt. (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Jungtinių Tautų įvardijamos pagrindinės sankcijos apima diplomatinius apribojimus, kelionių draudimus, turto išaldymą, ginklų embargą ir prekių uždraudimą (Security Council Report, 2013). ES sankcijos gali būti skirstomos į šiuos priemonių tipus: ginklų embargą, prekybos draudimus, finansines sankcijas, oro erdvės ribojimus, asmenų neįsileidimą į ES (kelionių ribojimus), diplomatines sankcijas, sporto ir kultūros renginių boikotus, bendradarbiavimo su trečiąja šalimi sustabdymą (Kreutz, 2005, p. 5-6). Pastebėtina, kad priimamų sankcijų gali būti įvairių ir tarptautinės organizacijos savo teisės aktuose nenaudoja finansinių ar ekonominių sankcijų skirstymo, o pasirenka vardinti konkrečias priemones, nepaisant to svarbu suprasti koks yra teorinis ir praktinis šių sankcijų rūšių atskyrimas.

Teisinėje literatūroje nurodoma, kad finansinės sankcijos nukreipiamos į kapitalą ir finansines paslaugas (Jermano, 2018, p. 66). Finansinėmis sankcijomis siekiama sumažinti sankcionuotos valstybės ar režimo finansinį pajėgumą, sunkinti verslo padėtį, kuris skatins daryti spaudimą valstybių vadovams (Tostensen, Bull, 2002, p. 385). Finansinės priemonės tai finansinė našta subjektams, nesvarbu, ar tai būtų banko sąskaitų areštas, finansinių operacijų draudimas, ar atsisakymas suteikti paskolas tikslinių šalių centriniams bankams (Giumelli, 2013, p. 22). Sankcijos gali apimti įpareigojimą išaldyti visas konkrečių subjektų lėšas ir ekonominius išteklius, taip pat draudimą lėšas ar ekonominius išteklius tiesiogiai ar netiesiogiai suteikti šiems asmenims ir subjektams arba jų naudai. Finansinės sankcijos taip pat gali turėti labai platų poveikį ištisiems sektoriams ir visuomenėms, atsižvelgiant į tai, kaip jos sukurtos (Giumelli, 2013, p. 23). Manoma, kad numatomas finansinių apribojimų poveikis turėtų būti pagrįstas kruopščiai suplanuota analize, pagrįsta sankcijos forma ir jos santykinė svarba bendrame kontekste. Pavyzdžiui, turto išaldymas gali neturėti reikšmingos įtakos, jei yra tik keli subjektai, tačiau jei jų sąrašas yra ilgas ir apima aukšto lygio asmenis, sankcijų veiksmingumo lūkesčiai turėtų būti kardinaliai skirtingi.

Ekonominės sankcijos, kaip priemonė skirta paveikti, koncentruojasi į prekybą ar kitą ūkinę veiklą (Jermano, 2018, p. 66). Ekonominėmis sankcijomis, kurios dažniausiai yra importo ar eksporto draudimas, kitaip vadinamomis embargu, dažniausiai siekiama paveikti pramonės šakas, kurios yra laikomos ypač vertingomis sankcionuotai šaliai (Intvestopedia, 2022). Pastebėtina, kad prekių ir paslaugų boikotas, yra rečiausia ES taikoma sankcijų forma ir apima draudimą prekiauti paslaugomis ir konkrečiomis prekėmis, tokiomis kaip mediena, nafta, deimantai ir pan. Poveikio laipsnis dažnai

priklauso nuo pačios prekės ar paslaugos rūšies, o tam tikrų prekių ar paslaugų nebuvimas gali priversti šalį prie krizinės būklės (Giumelli, 2013, p. 24). Praktiniu požiūriu didžiausią poveikį daugumai šalių, turi naftos ir naftos produktų embargas (US Naval Institute, 2022). Žaliavų embargą kai kuriais atžvilgiais įgyvendinti yra lengviausia, nes visų tikrai svarbių žaliavų reikia dideliais kiekiais, todėl manytina, kad embargas prieš jas yra gana veiksminga ekonominė sankcija.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iki 2022 m. gegužės 17 d. galiojusioje TSĮ redakcijoje buvo pateikti finansinių ir ekonominių sankcijų apibrėžimai nurodant kas apima kiekvieną sankcijų rūšį. Ekonominės sankcijos buvo apibrėžiamos kaip civilinės, dvigubos paskirties prekių, karinės įrangos, paslaugų ir technologijų importo, eksporto, reeksporto ir tranzito, įskaitant tarpininkavimą, draudimai, taip pat prekybos su subjektais, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės sankcijos, apribojimai, bei fizinių ir juridinių asmenų ekonominės veiklos valstybėje ar teritorijoje, dėl kurios įgyvendinamos tarptautinės sankcijos ir Lietuvos teritorijoje apribojimai. Finansinėms sankcijoms buvo priskiriamos subjektų teisių valdyti, naudoti ir disponuoti pinigais, vertybiniais popieriais, daiktais, kitu turtu ir turtinėmis teisėmis apribojimai, mokėjimų apribojimai subjektams, dėl kurių įgyvendinamos tarptautinės sankcijos ir kiti finansinės veiklos draudimai (Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų..., 2004). Dabar galiojančioje TSĮ redakcijoje šio skirstymo nebėra ryšium su tuo, kad šiuolaikinės tarptautinės sankcijos nustato pačius įvairiausias ekonominės ir kitos veiklos suvaržymus – nuo tradicine sankcija laikomo ginklų embargo iki apribojimo prekyba prabangos prekėmis, komercinių bankų filialų steigimo ES draudimo, tam tikro diametro vamzdžių naftos gavybai eksporto draudimo ir daugybės kitų. Šių draudimų klasifikavimas ar suskirstymas į rūšis ar porūšius yra sudėtingas, jis būtų aktualus tik tokio rūšiavimo momentu. Siekiant kuo didesnio tarptautinio sankcijų poveikio, ieškoma vis naujų, nestandartinių ir paveikesnių tarptautinių sankcijų (pvz., tam tikros šalies pašalinimas iš tarptautinės mokėjimų sistemos SWIFT, tam tikros šalies valiutos banknotų spausdinimo draudimas ir pan.) (Aiškinamasis raštas dėl ekonominių..., 2019). Atsižvelgus į tai, naujoje TSĮ redakcijoje buvo atsisakyta finansinių ir ekonominių sankcijų rūšių apibrėžimų. Nepaisant to, pastebėtina, kad loginis šių dviejų tarptautinių sankcijų rūšių skirstymas yra aktualus iki šiol, nes ekonominės sankcijos dažniausiai apima prekybos, importo, eksporto, tranzito draudimus, o finansinės sankcijos – turto išaldymą ir finansinių paslaugų apribojimus.

1.3. Istorinė raida ir atsiradimo priežastys

Sankcijų taikymo sritis ir būdas keitėsi priklausomai nuo pasaulyje tuo metu vyraujančių aplinkybių. Manoma, kad pirmasis ekonominių sankcijų pavyzdys buvo Megaros dekretai, kuriais tuometinis Atėnų valdovas Periklis užblokavo Megarą nuo prekybos bet kuriame Deliano lygos uoste, izoliuodamas miestą ir smarkiai pakenkdamas jo ekonomikai (Watson, 2004, p. 24). Viduriniais amžiais, apgultis, to meto ekonominio karo forma, savo esme buvo laikoma panaši į sankcijas. Apgulties metu buvo sustabdomas bet kokių prekių tiekimas į apsuptą teritoriją, siekiama marinti badu joje esančius gyventojus iki kol ji pasiduos naujajai valdžiai (Simons, 1999, p. 19). Dar vėliau, karalienės Elžbietos I valdymo laikotarpiu, jūrų blokada buvo viena pagrindinių ekonominio karo priemonių, svarbų vaidmenį ši priemonė atliko ir Napoleono karuose (Frankel, 1993, p. 140). Pastebėtina, kad ilgą laiką nebuvo susiformavęs pastovus ekonominių sankcijų, kaip elemento taikymas tarptautiniams konfliktams spręsti, tačiau ir tam tikri pavydžiai istorijoje rodo, kad ekonominio priemonių taikymas, siekiant paveikti priešą, buvo žinomas jau seniai.

Modernios tarptautinės ekonominės ir finansinės sankcijos, kaip jas suprantame dabar, pradėjo formuotis I pasaulinio karo eigoje. Šios sankcijos buvo visai kitokios nuo prieš tai minėtų, nes apėmė platesnę priemonių taikymo ratą ir suvienijo atskiras valstybes bendro tikslo siekimui. Skirtumą tarp iki tol taikomų priemonių galima sieti su tuo, kad pasaulis tapo labai globalus prekių, pinigų ir žmonių judėjimo prasme. I pasaulinio karo pradžioje Sąjungininkai be karinių veiksmų ėmėsi priemonių, kurios uždraustų prekių ir išteklių patekimą į Centrinę valstybių sąjungą ir taikė blokadą svarbiems pramonės ištekliams, pavyzdžiui, manganui, kuris buvo esminis tvirto ir nebrangaus nerūdijančio plieno gamyboje (Mulder, 2022, p. 34). Ši priemonė buvo veiksminga, nes XX a. pirmoje pusėje Sąjungininkai valdė daug daugiau pramonei tuo metu esminių išteklių, tokių kaip metalai, maistas, pluoštai, mineralai. Pagrindinių išteklių trūkumas Centriniam blokui neleido ilgą laiką išlaikyti karinio pranašumo (Mulder, 2022, p. 67). Galima pastebėti, kad būtent tuo metu valstybės suprato, jog esant globaliam pasauliui, kuriame šalys yra labai priklausomos viena nuo kitos išteklių ir prekybos, resursų valdymas, leidžia diktuoti tam tikras sąlygas, prie kurių, nuo išteklių priklausoma šalis, turės prisitaikyti (Simons, 1999, p. 30). I pasaulinio karo metu taikytos priemonės padėjo suvokti, kad globaliame pasaulyje valstybių susivienijimas ir tam tikros ekonominės izoliacijos taikymas gali paveikti kitos šalies politiką tam tikra kryptimi, priversti net ir dideles industrines valstybes nutraukti ar sustabdyti priešiškus veiksmus ir sėstis prie derybų stalo.

1919 m. birželio 28 d. priimtas Tautų Sąjungos Paktas (toliau – **Paktas**) žymi pirmąjį pasaulio bendrijos žingsnį uždraudžiant agresiją (Satkauskas, 2022, p. 135). Paktas

įtvirtino modernių tarptautinių sankcijų taikymo galimybę, nutraukiant ekonominius ryšius su ta valstybe, siekiant palaikyti taiką: „*Jei kuri nors Lygos narė imasi karo, <...>, ji ipso facto bus laikoma įvykdžiusi karo veiksmą prieš visas kitas Lygos nares, kurios įsipareigoja nedelsdamos nutraukti visus prekybinius ar finansinius santykius, uždrausti bet kokius santykius tarp jų ir paktą sulaužančios valstybės piliečių ir užkirsti kelią bet kokiems finansiniams, komerciniams ar asmeniniams santykiams tarp Paktą sulaužančios valstybės piliečių ir bet kurios kitos valstybės piliečių, nesvarbu, ar jie yra Lygos nariai, ar ne.*“ (Tautų Sąjungos Paktas, 1919). Pakte įtvirtintas agresijos draudimas pakeitė ir tarptautinių sankcijų suvokimą. Atsiradus Tautų Sąjungai, sankcijos, kaip priemonė, buvo suvokiama kaip tokia, kuri galėtų ir atgrasyti nuo priešiško karinių veiksmų prieš jiems prasidedant, o ne tik karo metu.

Tautų Sąjungos taikytos ekonominės sankcijos tam tikrais atvejais buvo veiksmingos, pavyzdžiui, 1925 m. atgrasant Graikiją nuo įsiveržimo į Bulgariją (Hufbauer, 1991, p. 5). Tačiau buvo ir itin nesėkmingų tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų taikymo atvejų – 1935-1936 m. karas vykęs tarp Italijos ir Etiopijos yra vienas iš jų. Tautų Sąjungos narės vengdamos realaus karo grėsmės, taikė dalines sankcijas, dalis šalių nesutiko priimti griežtų priemonių Italijai, kas vėliau lėmė tuometinio agresoriaus pergalę ir parodė Tautų Sąjungos neveiksmingumą kolektyviniam saugumui palaikyti (Baer W., 1976, p. 25). Su Tautų Sąjungos žlugimu ir neveiksmingumu siejama daug priežasčių: kiekviena valstybė gynė tik savo interesus, 1929 m. prasidėjo ekonominė krizė, Tautų Sąjungai trūko karinės jėgos ir ryžtingų sprendimų. Labai svarbu tai, kad nebuvo susiformavusi gili kolektyvinio saugumo tradicija, todėl sankcijų įgyvendinimas nebuvo efektyvus (Simons, 1999, 62 p.). Nepavykus išlaikyti taikos ir stabilumo pasaulyje prasidėjo II pasaulinis karas. Jau jo pradžioje Sąjungininkai pradėjo planuoti naują tarptautinę organizaciją – dabar žinomą kaip JT, kurios tikslas kaip ir pirmtakės būtų užtikrinti taiką, kaip vieną iš priemonių pasitelkiant tarptautines sankcijas.

1.4. Tarptautinės organizacijos ir sankcijų priėmimo procedūra

Kaip buvo detalizuota aukščiau, pagal reglamentavimą Lietuvoje, tarptautinės sankcijos yra tokios, kurios yra priimtos Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Lietuva. Atsižvelgiant į ribotą darbo apimtį ir į tai, pagal dabartinį reglamentavimą Lietuvoje tik JT ir ES sankcijos yra privalomos įgyvendinti, kitų organizacijų tarptautinės sankcijos šiame darbe nebus analizuojamos.

1.4.1. Jungtinės Tautos

1945 m. birželio 26 d. pasibaigus II pasauliniam karui buvo pasirašyta Jungtinių Tautų Chartija (toliau – **Chartija**), kuria oficialiai įsteigta JT. Šios organizacijos tikslai yra palaikyti tarptautinę taiką bei saugumą ir imtis veiksmingų kolektyvinių priemonių, sustabdyti agresijos veiksmus arba kitus taikos pažeidimus bei taikiomis priemonėmis plėtoti draugiškus tautų santykius, įgyvendinti tarptautinį bendradarbiavimą sprendžiant ekonominio, socialinio, kultūrinio ir humanitarinio pobūdžio tarptautines problemas, vienyti tautų veiksmus šiems bendriems tikslams įgyvendinti (Jungtinių Tautų Chartija, 1945). Viena priemonių šiems tikslams pasiekti yra tarptautinių sankcijų įvedimas. Chartijos 41 str. įtvirtinama ekonominių ir finansinių sankcijų taikymo galimybė: *„Saugumo Taryba gali nuspręsti, kokių priemonių, nesusijusių su ginkluotosios jėgos naudojimu, turi būti imamasi jos sprendimams vykdyti, taip pat gali pareikalauti, kad Jungtinių Tautų narės taikytų šias priemones. Tai gali būti visiškas arba dalinis ekonominių santykių, geležinkelio, jūrų, oro, pašto, telegrafo, radijo ir kitokių ryšių bei susisiektimo nutraukimas, taip pat diplomatinių santykių nutraukimas.“* (Jungtinių Tautų Chartija, 1945). Saugumo Tarybos nutarimai yra privalomi JT narėms, todėl kiekviena valstybė turi imtis tinkamų priemonių JT nustatytų sankcijų įgyvendinimui. Lietuva Jungtinių Tautų nare tapo 1991 m., todėl nuo to laiko įsipareigoja laikytis Saugumo Tarybos nustatytų priemonių. Pažymėtina, kad Chartijos 2 str. 6 d. numato pareigą ir ne JT valstybėms narėms remtis Chartijos principais siekiant tarptautinės taikos ir saugumo (Jungtinių Tautų Chartija, 1945). Siekiama, kad taikomos ekonominės ar finansinės sankcijos būtų efektyvios ir taikomos visose šalyse išvengiant spragų, kurios padarytų ekonomines ar finansines sankcijas neveiksmingas.

Sankcijos gyvavimo ciklas prasideda tuo, kad Saugumo Taryba, kuri yra vienas iš JT sudarančių organų, atsakingų už tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą, atkreipia dėmesį į susirūpinimą keliančią situaciją (United Nations, 2016). Saugumo Tarybą sudaro 15 JT valstybių: 5 nuolatinės (Kinija, Prancūzija, Rusija, Didžioji Britanija ir JAV) ir 10 nenuolatinių renkamų 2 metams, kurios turi po vieną balsą. Veto teisė, be paties pastovumo, yra svarbiausias skirtumas tarp nuolatinių ir nenuolatinių Saugumo Tarybos narių. Chartijos 27 str. 3 d. įtvirtina, kad visi esminiai sprendimai turi būti priimami vieningai, balsuojant visiems nuolatiniams Saugumo Tarybos nariams (Jungtinių Tautų Chartija, 1945). Problema esanti nuo JT įkūrimo iki dabar yra nuolatinių narių veto naudojimas nacionalinių interesų tenkinimui. Rusija yra veto teisės naudojimo rekordininkė ir yra panaudojusi daugiau nei pusę visų kada nors panaudotų veto balsų (Security Council Report, 2020). Be nuolatinių narių sutikimo, sankcijos priimamos esant dar bent 4

nenuolatinių narių balsų dauguma ir išdėstomos rezoliucijos forma. Rezoliucijoje išdėstomos priežastys dėl jos priėmimo ir nurodomos, kokios sankcijos turėtų būti taikomos. Pavyzdžiui, Rezoliucijos Nr. 1483 (2003), kuri buvo priimta siekiant Irako nusiginklavimo ir režimo pakeitimo, 23 str. yra nurodoma finansinė sankcija – turto iššaldymas taikomas ankstesnės Irako vyriausybės, jos valstybinių įstaigų, buvusio Irako vadovo Sadamo Huseino ir jo artimos aplinkos lėšoms, kitam ekonominiam turtui ar ištekliams (Security Council Resolution 1483, 2003). Paminėtina, kad Saugumo Taryba turi komitetus, kurie atsakingi už sankcijų įgyvendinimą ir siekiant aiškumo, ir užtikrinant vienodą taikymo praktiką leidžia papildomas gaires, kurios nustato, pavyzdžiui, kas įeina į iššaldomo turto sąvoką, detalizuoja kokiems subjektams turi būti taikomos atitinkamos sankcijos, todėl atitinkamai įgyvendinant sankcijas turi būti vadovaujama ne tik rezoliucijomis, bet ir lydymaisiais dokumentais.

Dėl Saugumo Tarybos valstybių narių politinių pažiūrų išsiskyrimo ir veto teisės naudojimo sankcijos ne visuomet yra priimamos, tačiau JT gali pateikti ir rekomendacijas dėl sankcijų taikymo (Yoshimura, 2022, p. 26). Tokiais atvejais Generalinė Asamblėja, kaip atsakinga už taikos ir saugumo palaikymą pagal Chartijos 10 ir 11 str., gali imtis svarstyti Saugumo Tarybos klausimus. Pavyzdžiui, dabar vykstančio karo Ukrainoje akivaizdoje, dėl neišvengiamos Rusijos veto teisės panaudojimo, Saugumo Taryba 2022 m. vasario 27 d. suaktyvino „*Uniting for Peace*“ procedūrą ir sušaukė nepaprastąją Generalinės Asamblėjos sesiją. Ši procedūra yra ypatinga tuo, kad per 24 val. gali būti sušaukta nepaprastoji sesija, kai JT Saugumo Taryba negali veikti, o Generalinė Asamblėja tokiu atveju turi rekomenduoti valstybėms narėms imtis „kolektyvinių priemonių“ taikai palaikyti arba atkurti. (United Nations General Assembly, 1950). Nepaisant to, kad pagal Chartijos 13 ir 14 str. Generalinė Asamblėja gali priimti tik rekomendacijas, todėl šiuo atveju nurodytų priemonių nei viena valstybė nebus įpareigota įgyvendinti.

Retrospektyviai galima pastebėti, kad JT sankcijų taikymo praktika yra įvairi. Šaltojo karo metu JT sankcijos buvo pritaikytos tik du kartus – 1965 m. Pietų Rodezijai ir 1990 m. Pietų Afrikai, tačiau nuo 1990 m. JT Saugumo Taryba sankcijas taiko daug dažniau (Yoshimura, 2022, p. 24-25). Šiai dienai JT yra nustatę 14 sankcijų režimų, kurių pagrindinis dėmesys skiriamas politiniam konfliktų sprendimui, branduolinio ginklo neplatitimui ir kovai su terorizmu (United Nations Security Council, 2023). Beveik visais atvejais JT kaip sankcijas taiko ginklų embargą, keliavimo suvaržymus ir finansinę priemonę – turto iššaldymą. Tik Somaliui ir Šiaurės Korėjai yra nustatytos ne tik finansinio, bet ir ekonominio pobūdžio sankcijos – mineralų, technologijų ir kitų pramonės produktų importo ir eksporto draudimas.

Apibendrinant tarptautinių sankcijų priėmimą JT, reikia pastebėti, kad procesas yra itin politiškai, komplikotas dėl veto teisės naudojimo Saugumo Taryboje. Pažymėtina, kad Lietuva Saugumo Tarybos narė buvo tik vieną kartą – 2014 – 2015 m. Ir nors kadencijos Saugumo Taryboje metu, Lietuva dėjo pastangas surasti taikų agresijos prieš Ukrainą sukeltą konflikto sprendimą Rusijai aneksavus Krymą, jokia rezoliucija pasmerkianti Rusijos veiksmus ar nustatanti sankcijas Saugumo Tarybos nebuvo priimta dėl neišvengiamos veto teisės panaudojimo (Užsienio reikalų ministerija, 2014). Remiantis tuo, jog Lietuva kaip ir daugelis valstybių, neturi galios sankcijų priėmimo procese ir tai, kad JT taikomi sankcijų režimai šiuo metu yra nustatyti valstybėms su kuriomis Lietuva neturi daug ekonominių ryšių, galima daryti prielaidą, kad JT priimtose sankcijose praktikoje nėra tokios aktualios Lietuvai, kaip ES nustatomos ekonominės ir finansinės sankcijos.

1.4.2. Europos Sąjunga

Europos Sąjunga, kaip organizacija vienijanti laisvas ir demokratiškas Europos valstybes, buvo sukurta siekiant sukurti bendrą rinką, stiprinti ekonominę, socialinę ir kultūrinę sanglaudą. Nepaisant to, kad ES atsiradimo priežastys buvo labiau ekonominės, ambicijos įtraukti saugumo politikos komponentus į Europos integraciją buvo nuo pradžių. Pirmąsias JT sankcijas Pietų Rodezijai 1965 m. Europos valstybės kaip JT narės įgyvendino individualiai, tačiau vėliau valstybės narės nusprendė įsteigti tarpvyriausybinių mechanizmą užsienio politikai koordinuoti. 1992 m. Maastrichto sutartyje, kurios pagrindu atsirado ir ES kaip ją suprantame dabar, buvo įtvirtinta išimtinė ES kompetencija bendrai užsienio ir saugumo politikai (toliau – **BUSP**) (Kreutz, 2009, p. 11). Europos Sąjungos Sutarties (toliau – **ESS**) 24 str. įtvirtina, kad ES kompetencija BUSP srityje apima visas užsienio politikos sritis ir visus su ES saugumu susijusius klausimus, įskaitant ir laipsnišką bendros gynybos politikos formavimą (Europos Sąjungos Sutartis, 1992). Dabartinėje BUSP strategijoje, priimtoje 2016 m. yra skiriamos 5 prioritetinės sritys: saugumas ir gynyba, valstybės ir visuomenės atsparumo stiprinimas, integruotas požiūris į konfliktus ir krizes, savanoriškos regioninio valdymo formos, taisyklėmis grindžiamas pasaulinis valdymas (European Union Global Strategy, 2016). Šios sritys stiprina strateginę Europos Sąjungos įtaką ir nepriklausomumą, regionus, padeda geriau spręsti saugumo klausimus, skatina tvarią plėtrą. Sankcijos, ES dar vadinamos ribojančios priemonės, yra viena iš priemonių, įgyvendinančių BUSP. Pažymėtina, kad sankcijų ir ribojančių sąvokos yra tapačios, o ES pasirenka tam tikrais atvejais naudoti pastarąjį terminą, remiantis tuo, kad ES save laiko „minkštąja galia“, tad jos institucijose vengiama griežtesnių terminų (Kreutz, 2009, p. 3).

Europos Sąjungoje sankcijas visuomet yra siekiama kuo detaliau apibrėžti. 2004 m. Europos Sąjungos Taryba (toliau – **Taryba**) priėmė pagrindinius ribojančių priemonių naudojimo principus, kuriuose išdėstytos pagrindinės gairės, kurių turėtų būti laikomasi priimant ir taikant sankcijas. Taryba išpareigoja imtis ribojančių priemonių, kovoje su terorizmu ir masinio naikinimo ginklų platinimu, siekiant saugoti žmogaus teises, demokratiją, teisinę valstybę ir palaikyti gerą valdymą. Manytina, kad sankcijos turėtų pritaikomos kiekvienam atvejui konkrečiai ir būti tokios, kad darytų poveikį tiems, kurių elgesį siekiama pakeisti ir jei reikia apimtų ir nevalstybinius subjektus. Visais atvejais ribojančios priemonės turi būti aiškiai apibrėžtos įgalinančiuose teisiniuose dokumentuose ir reguliariai peržiūrimos, siekiant užtikrinti, kad jos prisidėtų prie nustatytų tikslų pasiekimo (Basic Principles on the Use of..., 2004). ES ribojamosios priemonės gali būti išdėstomos Tarybos sprendimuose. Srityse, kuriose ES turi išimtinę kompetenciją, papildomai priimami Tarybos reglamentai. Dažniausiai tai apima atvejus kai taikomas turto įšaldymas ar kitų rūšių ekonominės, ar finansinės sankcijos. Pabrėžtina, kad sprendimai ir reglamentai praktikoje yra priimami paeiliui ir paskelbiami kartu.

Sankcijų priėmimo procesas ES prasideda nuo to, kad Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai (toliau – **Įgaliotinis**) parengia Tarybos sprendimo pasiūlymą. Tuomet siūlomas priemonės nagrinėja ir aptaria atitinkami Tarybos parengiamieji organai: darbo grupė, atsakinga už geografinį regioną, kuriam priklauso šalis, kuriai nustatomos ribojamosios priemonės, patarėjų užsienio santykių klausimais darbo grupė (RELEX darbo grupė), prireikus politinis ir saugumo komitetas (PSK) ir galiausiai nuolatinių atstovų komitetas (COREPER II), kuriame paruošiamas galutinis sprendimo projektas (Europos Vadovų Taryba, 2023). Taip užtikrinama, kad ES valstybės narės per savo atstovus šiuose organuose turėtų galimybę išreikšti savo nuomonę dėl planuojamų taikyti ES sankcijų. Remiantis ESS 31 str. sprendimus dėl BUSP, tame tarpe ir ribojančių priemonių vieningai priima Europos Vadovų Taryba (toliau – **Vadovų Taryba**) ir Taryba (Europos Sąjungos Sutartis, 1992). Nors veto teisės priešingai nei Saugumo Taryboje nėra, ribojančios priemonės priimamos visoms valstybėms narėms sutinkant. Tai reiškia, kad Lietuva kaip ES valstybė narė tiesiogiai dalyvauja tiek sankcijų derinimo, tiek ir jų priėmimo procese. Kaip buvo minėta, kai priimtas Tarybos sprendimas numato ekonomines ar finansines priemones, kur ES turi išimtinę kompetenciją, Įgaliotinis ir ES Komisija dar pateikia bendrą pasiūlymą dėl Tarybos reglamento (Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 2012). Bendrą pasiūlymą nagrinėja RELEX darbo grupė ir perduoda jį nuolatinių atstovų komitetui ir Tarybai priimti. Priėmus reglamentą Taryba informuoja Europos Parlamentą apie jo priėmimą ir reglamentas įsigalioja dieną kai yra paskelbiamas

ES oficialiajame leidinyje, o jo turinys peržiūrimas kas 12 mėn. (Europos Vadovų Taryba, 2023). Taip užtikrinama, kad išdėstytos priemonės yra aktualios, veiksmingos ir atitinka aktualią situaciją pasaulyje.

Pažymėtina, kad ES ne tik priima nuosavas sankcijas, vadinamas autonominėmis, bet ir įgyvendina JT priimtas sankcijas. Iš dabar galiojančių ES sankcijų režimų, beveik pusė yra įgyvendintos Saugumo Tarybos rezoliucijos su nežymiais šių sankcijų taikymo apimties papildymais (ES Sanctions Map, 2023). ES ir JT iš dalies yra giminingos organizacijos, nes dalinasi tas pačias pamatines vertybes ir tikslus, taip pat visos dabartinės ES narės yra ir JT narės bei įneša apie 30 proc. JT reguliaraus biudžeto, o ES kaip organizacija 2011 m. įgavo ir stebėtojos statusą JT (Monteleone, 2019). Chartijos 103 str. nustato JT narių įsipareigojimų pirmenybę prieš kitus tarptautinius susitarimus (Jungtinių Tautų Chartija, 1945), papildomai ESS 21 str. nustato, kad ES veiksmai tarptautiniame lygmenyje grindžiami be kitų ir principais nurodytais Chartijoje. Galiausiai ESS 34 str. įtvirtinama, kad valstybės narės, esančios Saugumo Tarybos narėmis veikia išvien, gina ES pozicijas ir interesus (Europos Sąjungos Sutartis, 1992). Remiantis šių sutarčių nuostatomis visos JT nustatytos sankcijos yra perkeliamos į ES teisę. Perkėlimo procesas vyksta taip pat kaip ir ES autonominių sankcijų – priimant Tarybos sprendimą ar reglamentą, priklausomai nuo taikomų priemonių apimties.

Lyginant su JT, ES yra gana aktyvi sankcijų priėmimo ir taikymo srityje – šiuo metu ES galioja virš 40 ribojamųjų priemonių režimų, o daugiau nei pusė jų yra ES autonominės sankcijos. Kaip ir JT, ES dažniausiai turto įšaldymą, ginklų embargą ir laisvo judėjimo apribojimus (EU Sanctions Map, 2023). Paminėtina, kad nustatydamas sankcijų režimus ES nebūtinai jas sieja su konkrečiomis valstybėmis ir yra nustačiusi atskirus sankcijų paketus prieš kovą su cheminio ginklo platinimu ir naudojimu, kibernetiniais išpuoliais, terorizmu, šiurkščiais žmogaus teisių pažeidimais (ES Sanctions Map, 2023). Pastaraisiais metais ES yra itin aktyvi taikant sankcijas Rusijai ir Baltarusijai, kurios yra itin aktualios Lietuvai, kaip turinčiai daug ekonominių ryšių su pastarosiomis valstybėmis.

2. Tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo reglamentavimas Lietuvoje

Antroje magistro darbo dalyje bus analizuojamas su tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo mechanizmu Lietuvoje susijęs teisinis reguliavimas, apžvelgiant sankcijų Lietuvoje taikymo pagrindą, subjektus, institucijas atsakingas už tinkamą jų įgyvendinimą ir priemones, kurių imamasi siekiant tinkamai įgyvendinti tarptautinius įsipareigojimus finansinių ir ekonominių sankcijų srityje.

2.1. Tarptautinių sankcijų taikymo pagrindas

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – **Konstitucija**) XIII skirsnyje, nustatančiame užsienio politikos pagrindus, įtvirtinta, jog Lietuvos Respublika vadovaujasi visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais ir normomis, siekia užtikrinti šalies saugumą ir nepriklausomybę, piliečių gerovę, pagrindines jų teises bei laisves, prisideda prie teise ir teisingumu pagrįstos tarptautinės tvarkos kūrimo, dalyvauja tarptautinėse organizacijose. Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos teisinės sistemos dalis (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Atsižvelgiant į tai, tarptautinių organizacijų aktų privalomo taikymo pagrindas yra šių organizacijų steigiamosios sutartys, nes jų nuostatos Lietuvos teisėje savo ruožtu yra privalomos pagal konstitucinę teisę (Birmontienė, 2017, p. 197). Pagal TSĮ 6 str. tarptautinės sankcijos, nustatytos ES teisės aktais ir Saugumo Tarybos rezoliucijomis, Lietuvoje įgyvendinamos visa apimtimi ir tiesiogiai. Jei reikalinga, Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – **LRV**) rengia sankcijoms įgyvendinti reikalingų teisės aktų projektus (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004).

1991 m. rugsėjo 17 d. Lietuvai tapus JT nare, Lietuva prisiėmė pareigą laikytis Chartijoje nustatytų įsipareigojimų (Konstitucinio Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutarimas). Chartijos 25 str. nustato, kad JT valstybės narės „*sutinka paklusti Saugumo Tarybos nutarimams ir juos vykdyti*“. Atsižvelgiant į tai, Saugumo Tarybos rezoliucijos dėl tarptautinės taikos ir saugumo palaikymo tiesiogiai veikia Lietuvos teisės sistemoje. Toks aiškinimas reiškia, nors kad Saugumo Tarybos rezoliucijos gali būti įgyvendintos Lietuvos teisės aktais, tačiau, jeigu jų nuostatos nustato konkrečias pareigas fiziniams ar juridiniams asmenims, pavyzdžiui, pareigą užšaldyti tam tikrų valstybių ar asmenų sąskaitas bankuose, draudimą eksportuoti ginklus į tam tikrą valstybę ir pan., tokios rezoliucijos turėtų būti vykdomos tiesiogiai (Birmontienė, 2017, p. 198). ES teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, ES teisės normos taikomos tiesiogiai (Lietuvos Respublikos

Konstitucijos papildymo Konstituciniu..., 2004). Kaip jau buvo minėta aukščiau, sankcijų srityje ES priima reglamentus ir sprendimus, kurie pagal savo teisinę galią yra privalomi. Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – **SESV**) įtvirtinta, kad reglamentas taikomas tiesiogiai ir visuotinai, o sprendimas, kuriame nurodomi adresatai, privalomas tik tiems adresatams (Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 2012). Akivaizdu, jog reglamentų ir sprendimų normos, jei jos pakankamai aiškios ir nenumato, kad joms taikyti reikia priimti įgyvendinimo aktus, veikia ir yra taikomos tiesiogiai (Birmontienė, 2017, p. 204). Galima pastebėti, kad Lietuvoje tarptautinės sankcijos, kurios priimamos Saugumo Tarybos rezoliucijomis, ES sprendimais ar reglamentais sukelia pareigas subjektams tiesiogiai, net ir nepriėmus jokio papildomo teisės akto – tai kyla ne tik iš TSĮ nustatyto reguliavimo, bet ir iš Lietuvos konstitucinės teisės nuostatų.

Nepaisant to, kad daugelis sankcijų Lietuvoje yra taikomos tiesiogiai ir joms nereikia priimti jas įgyvendinančių teisės aktų, siekiant teisinio aiškumo ir atskaitomybės, reikalingas įstatymas, kuris reguliuotų tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, o sankcijų taikymas būtų tinkamai inkorporuotas į Lietuvos teisinę sistemą. Reikia pabrėžti, kad sankcijas nustatančiuose dokumentuose paprastai yra tik nurodoma, kokios sankcijos taikomos konkreitiems subjektams, tačiau nepateikiama jų įgyvendinimo tvarka (Lukoševičius, 2010, p. 85). Tai reiškia, kad Tarptautinių sankcijų įstatymas, kaip teisės aktas reguliuoja tik pačių tarptautinių sankcijų įgyvendinimo mechanizmą, o sankcijų turinys yra nustatomas tarptautinių organizacijų dokumentuose. Iki 2004 m. gegužės 1 d., kol buvo įsigaliojo TSĮ, Lietuvoje nebuvo specialaus teisės akto, reguliuojančio tarptautinių sankcijų įgyvendinimą Lietuvoje, o Saugumo Tarybos rezoliucijos buvo įgyvendinamos LRV nutarimais. Pavyzdžiui, 2001 m. spalio 31 d. LRV nutarimu Nr. 1281 (toliau – **Nutarimas Nr. 1281**) buvo įgyvendintos Saugumo Tarybos rezoliucijos dėl Talibano režimo ir teroristinių veiksmų. Nutarime Nr. 1281 yra nurodoma, kad LRV imasi priemonių sankcijų įgyvendinimui, pavyzdžiui uždraudžiant disponuoti sankcionuotų asmenų lėšomis, įparegojamos institucijos imtis priemonių tarptautinių sankcijų įgyvendinimui (Dėl priemonių Jungtinių Tautų..., 2001). Tačiau ilgainiui pastabėta, kad toks sankcijų įgyvendinimo mechanizmas, kai sankcijų įgyvendinimui buvo priimamas tik LRV nutarimas, nebuvo pakankamas.

Tarptautinių sankcijų įstatymo priėmimą galima sieti su keliomis priežastimis. Pirma, įgyvendinant tarptautines sankcijas yra apribojama ūkinės veiklos laisvė bei žmogaus teisės, kurias garantuoja Konstitucija. Pavyzdžiui, uždraudžiant tam tikrų prekių eksportą. Pagal Konstituciją riboti žmogaus teises ir laisves galima jei be kitų sąlygų tai daroma įstatymu (Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas), o ne LRV

nutarimu. Autorės nuomone, pavyzdžiui Nutarime Nr. 1281, kuriuo buvo įgyvendinamos JT rezoliucijos, nėra aiškiai reglamentuotos subjektų pareigos, todėl toks reguliavimas nebuvo pakankamas, net jei jis būtų nustatytas įstatymu. Antra, įstojus į ES, Lietuva kaip valstybė narė įsipareigojo tinkamai užtikrinti BUSP priemonių įgyvendinimą, o tai išplėtė sankcijų taikymo ratą. Galiausiai Tarptautinių sankcijų įstatymas turėjo palengvinti padėti ir suinteresuotai visuomenei, verslui, nes buvo manoma, kad TSĮ priėmimas leis išvengti pažeidimų dėl nežinojimo apie tarptautinių sankcijų taikymą, nustatys aiškias ribas kuomet sandoriai, prievolės ar veikla prieštaraujantys TSĮ negalės būti vykdomi (Dėl Lietuvos Respublikos ekonominių ir..., 2003). Pažymėtina, kad nuo priėmimo iki 2022 m. TSĮ nebuvo taikomas plačiai ir keitėsi nežymiai, nes pakeitimai buvo keičiantys tik instituciją atsakingą už tam tikrų sankcijų įgyvendinimą. Tačiau, atsižvelgiant į geopolitinę padėti sankcijų taikymo apimtį tiek jų įvairovės, tiek subjektų, kuriems taikoma, tiek sektoriams kuriems taikoma aspektais 2022 m. TSĮ buvo išdėstytas nauja redakcija (Aiškinamasis raštas dėl ekonominių ir..., 2022). Keitėsi TSĮ pavadinimas atsisakant ekonominių sankcijų pabrėžimo pavadinime, įvestas laikinojo administratoriaus institutas, įtvirtinama galimybė realizuoti turtą, reikalavimas įrašyti valstybės registruose apie tarptautinių sankcijų taikymą ir kt. Manytina, kad pakeitimai turėtų palengvinti tarptautinių sankcijų įgyvendinimą subjektams įvedant aiškumo, kaip elgtis tam tikrose situacijose bei pagerinti bendradarbiavimą tarp institucijų, atsakingų už tarptautinių sankcijų įgyvendinimo kontrolę ir priežiūrą.

2.2. Tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų subjektai Lietuvoje

2.2.1. Subjektai, kuriems taikomos sankcijos

Sankcijų taikymas privalo būti pagrįstas proporcingumo principu ir tiesiogiai nukreiptas į subjektus, atsakingus už vykdomą politiką ar konkrečius veiksmus, į kuriuos atsakydama tarptautinė bendrija buvo priversta panaudoti sankcijų instrumentą (Užsienio reikalų ministerija, 2022). Svarbu suprasti, kad nors sankcijos yra dažniausiai taikomos dėl kitos valstybės netinkamų veiksmų, pačios sankcijos gali būti taikomos konkrečioms asmenims ar organizacijoms, prisidedančioms prie pažeidimų. Pavyzdžiui, sankcijos, kuriomis išaldomas asmenų ar organizacijų turtas, gali žlugdyti ūkinę veiklą, kuri yra itin svarbi agresoriaus karo finansavimui. Tikslinės sankcijos subjektams gali būti ypač veiksmingos, nes gali tiesiogiai paveikti asmenis atsakingus už pažeidimą, nepadarydami didelės žalos visai visuomenei. Pagal TSĮ subjektas, kuriam taikomos sankcijos yra valstybė ar jos dalis, teritorija (specialaus statuso zona), fizinis arba juridinis asmuo, bet kokia kita organizacija arba fizinių ar juridinių asmenų grupė ir (ar) organizacijų grupė, kuriems taikomos

tarptautinės sankcijos (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Tarptautinės sankcijos ES ir JT priimamos agresyvioms, pasaulio taikai, žmonių teisėms, šalių suverenumui kenkiančioms valstybėms, tačiau siekiant efektyvių priemonių taikymo, ekonominės ir finansinės sankcijos dažniausiai yra pritaikomos ne pačioms valstybėms, o atskiriems fiziniams ar juridiniams asmenims, siekiant paveikti jų galimybes disponuoti turtu, vykdyti veiklą. Asmenys, ar konkrečios valstybės, kurioms taikomos sankcijos yra nurodomos atitinkamuose dokumentuose – ES reglamentuose ar sprendimuose, bei Saugumo Tarybos rezoliucijose, o pagal Lietuvoje esantį reglamentavimą papildomai šis sąrašas neplečiamas.

Pastebėtina, kad didelė problema įgyvendinant sankcijas kyla identifikuojant su sankcionuotais asmenimis susijusius asmenis ir galutinius naudos gavėjus. Finansinės ar ekonominės sankcijos dažniausiai taikomos fiziniams ar juridiniams asmenims, todėl subjektams, kurie turi įgyvendinti sankcijas yra būtina tinkamai nustatyti asmenis, kuriems yra taikomos sankcijos. Pavyzdžiui, jei fizinis asmuo yra įtrauktas į sąrašą asmenų, kuriems yra taikomas turto išaldymas, tokia priemonė apims visas tam asmeniui priklausančias ir jo kontroliuojamas lėšas bei ekonominius išteklius. Remiantis ES praktika, jei asmuo turi daugiau kaip 50 proc. nuosavybės teisių į juridinį asmenį, tokiam juridiniam asmeniui irgi bus taikomos sankcijos, nors tiesiogiai tas asmuo nėra sankcionuotas. Subjekto kontrolė yra sudėtingesnė sąvoka, tačiau ES lydimoosiuose dokumentuose, tam tikslui nurodyti kriterijai, pavyzdžiui, turėti teisę skirti arba atšaukti daugumą priežiūros organo narių arba daryti subjektui dominuojančią įtaką. Jei kuris nors iš kriterijų tenkinamas, nustatoma kontrolės prielaida, o tai reiškia, kad tokiam juridiniam asmeniui taip pat turėtų būti taikomos sankcijos (Council of the European Union, 2022). FNNTT yra paskelbusi Juridinių asmenų ar kitų organizacijų, neturinčių juridinio asmens statuso, kurios nuosavybės teise priklauso arba yra kontroliuojamos subjekto, kuriam taikomos sankcijos, sąrašą (toliau – **Sąrašas**), kuriame nurodomi Lietuvoje registruoti juridiniai asmenys, kuriems remiantis ES reglamentų nuostatomis turėtų būti taikomos finansinės sankcijos. 2022 m. vasario mėn. sąrašė buvo 16 juridinių asmenų, pavyzdžiui, AB „INTER RAO Lietuva“ turtas, o konkrečiai lėšos, akcijos ir nekilnojamas turtas, turi būti išaldytas, nes ES sankcijos taikomos Rusijos prezidentui Vladimirui Putinui (Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, 2023). Šis sąrašas buvo padarytas siekiant aiškumo, nes identifikuoti sankcionuojamus asmenis tam tikrais atvejais gali būti sudėtinga. Lietuvoje subjektai gali vadovautis Sąrašu, tačiau, reikėtų atkreipti dėmesį, kad tai neatleidžia jų nuo pareigos vertinti rizikas t.y. kiekvieną fizinį ar juridinį asmenį su kuriuo susiduria, įvertinant tai, kad ne tik tiesiogiai

Sąrašė ar ES teisės aktuose, ar Saugumo Tarybos rezoliucijose nurodyti asmenys, bet ir jiems priklausantys ar kontroliuojami asmenys turėtų būti sankcionuojami.

2.2.2. Subjektai, kurie privalo įgyvendinti sankcijas

Lietuvoje taikomų tarptautinių sankcijų privalo laikytis ir jas įgyvendinti visi fiziniai ir juridiniai asmenys, o tai reiškia, kad visi subjektai turi imtis veiksmų privalomų dėl Lietuvoje įgyvendinamų tarptautinių sankcijų, ir (ar) susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, jeigu dėl to būtų nesilaikoma ar išvengiama Lietuvoje įgyvendinamomis tarptautinėmis sankcijomis nustatytų apribojimų ir įpareigojimų (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Pastebėtina, kad subjektams yra nustatyta tiek aktyvi pareiga – imtis veiksmų, kurie įgyvendintų sankcijas, pavyzdžiui išaldyti turtą, tiek ir pasyvi pareiga susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kurie galėtų pažeisti sankcijų įgyvendinimą, pavyzdžiui nesudaryti sandorių dėl sankcionuotų prekių importo. Apie finansinių ir ekonominių sankcijų taikymą visuomenė informuojama pateikiant informaciją ES, URM, FNTT ir kitų valstybinių institucijų puslapiuose. Faktas apie tarptautinių sankcijų taikymą įrašomas valstybės registruose ar valstybės informacinėse sistemose, kai duomenys apie subjektą, kuriam taikomos sankcijos, ar jo turtą arba šį turtą apibūdinantys duomenys tvarkomi tame valstybės registre ar valstybės informacinėje sistemoje (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Pavyzdžiui, Registrų centro puslapyje prie informacijos, apie jau minėtą juridinį asmenį AB „INTER RAO Lietuva“ yra nurodoma, kad jam taikomos tarptautinės sankcijos remiantis 2022 m. vasario 25 d. Tarybos sprendimu (BUSP) 2022/331, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/145/BUSP (Registrų centras, 2023). Atsižvelgiant į tai, kad subjektams yra nustatyta aktyvi ir pasyvi pareiga laikytis Lietuvoje esančių ir įgyvendinamų sankcijų, patys fiziniai ir juridiniai asmenys turi domėtis nustatytais sankcijų režimais ir vykdyti su tuo susijusias pareigas.

Pažymėtina, kad finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimas daugiausiai yra aktualus verslo subjektams, kurie gali turėti kokių nors prekybinių, struktūrinių ar kitokių sąsajų su sankcionuotu fiziniu ar juridiniu asmeniu. Įvertinant tai, kad tarptautinės sankcijos priimamos, atnaujinamos ir papildomos nuolatos, tarptautinių sankcijų rizikos nustatymas, vertinimas ir valdymas turėtų būti tęstinis procesas (Lietuvos bankas, 2022). Priklausomai nuo juridinio asmens vykdomos veiklos rizikos lygis pažeisti tarptautines sankcijas skiriasi. Pavyzdžiui, gamybos įmonės įgyvendinant sankcijas turi pirma atsižvelgti į tai, ar pagamintos prekės gali būti eksportuojamos į sankcionuotą šalį, ar joms nėra taikomas embargas, antra, ar verslo partneris, kuriam norima parduoti prekes nėra sankcionuotas. Lyginant, finansų rinkos dalyviai (toliau – **FRD**) turi į sankcijų

įgyvendinimą investuoti daug daugiau resursų. Atsižvelgiant į verslo specifiką ir įpareigojimus nustatytus papildomuose teisės aktuose, pavyzdžiui Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme, šios įstaigos turi vertinti kiekvieną klientą, jo padarytas operacijas, vertinant ar tarptautinės finansinės sankcijos galimai nebuvo pažeistos. FRD privalo įsidięgti atitinkamas vidaus kontrolės procedūras, politikas, kurios užtikrintų tarptautinių sankcijų įgyvendinimą (Dėl finansų rinkos dalyviams..., 2015). Reikia pažymėti, kad už netinkamą šių pareigų įgyvendinimą FRD gali būti skiriamos Lietuvos Banko poveikio priemonės. Kol kas pažeidimas buvo užfiksuotas tik vienoje FRD – 2022 m. Lietuvos Bankas elektroninių pinigų įstaigai UAB „Perlas Finance“ už tarptautinių sankcijų neįgyvendinimą, konkrečiai dėl atitinkamos vidaus politikos ir kontrolės procedūrų neįsidiėgimo, pritaikė poveikio priemonę – 40 000 eurų baudą ir įpareigojo pašalinti pažeidimus (Lietuvos bankas, 2022). Reikia akcentuoti tai, kad pagal teisinį reglamentavimą Lietuvoje subjektai yra patys atsakingi ir turi imtis aktyvių veiksmų sankcijų įgyvendinimui, tačiau apart finansų sektoriaus, nėra nurodoma kokių veiksmų konkrečiai turi imtis subjektai, kad sankcijų įgyvendinimas būtų užtikrintas.

2.2.3. Institucijos, atsakingos už sankcijų įgyvendinimą

Nors už tarptautinių sankcijų pritaikymą faktiškai tiesiogiai atsakingi visi fiziniai ir juridiniai asmenys, Lietuvoje sankcijų įgyvendinimą kuruoja eilė skirtingų institucijų. Šios institucijos pagal kompetenciją priima sprendimus, sprendžia dėl tarptautinių sankcijų išimčių taikymo, konsultuoja fizinius ir juridinius asmenis dėl sankcijų įgyvendinimo, informuoja visuomenę, rengia pasiūlymus dėl naujų tarptautinių sankcijų taikymo ar esamų sankcijų sustabdymo. Ekonominių sankcijų taikymo įgyvendinimą turi užtikrinti Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – **MD**), URM. Pastaroji yra atsakinga ir už informacijos apie tarptautinių sankcijų įgyvendinimą teikimą tarptautinėms organizacijoms – ES ir JT. Už finansinių sankcijų įgyvendinimą Lietuvoje yra atsakinga FNTT, taip pat Finansų ministerija (toliau – **FM**) ir MD (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Bene 95 proc. tarptautinių sankcijų, kurių įgyvendinimas reikalauja kompetentingų institucijų sprendimų ir veiksmų, yra finansinės sankcijos, patenkančios į FNTT veiklos sritį (Aiškinamasis raštas dėl ekonominių..., 2022). Pažymėtina, kad prie sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje netiesiogiai prisideda ir kitos valstybinės institucijos pagal kompetenciją, pavyzdžiui Lietuvos bankas atsakingas už finansų rinkos priežiūrą Lietuvoje, pagal kompetenciją prižiūri ir konsultuoja FNTT atsakingą už finansinių sankcijų įgyvendinimą Lietuvoje.

Svarbu paminėti, kad nuo 2022 m. gegužės mėn., siekiant sustiprinti tarptautinių sankcijų koordinavimą, pradėjo veikti LRV sudaryta Tarptautinių sankcijų koordinavimo komisija (toliau – **Komisija**). Komisiją sudaro 25 asmenys, tarp kurių yra Ministro Pirmininko patarėjas, ministerijų viceministrai, Lietuvos banko valdybos narys, Valstybės saugumo departamento valdybos viršininkas, FNNT, MD ir kitų valstybinių institucijų direktoriai. Daugelis jų vadovauja kompetentingoms institucijoms užtikrinančioms sankcijų įgyvendinimą. Komisija turi reguliarius pasitarimus ir padeda užtikrinti tarpinstitucinį savalaikį ir efektyvų keitimąsi informacija bei formuoti vieningą sankcijų pritaikymo praktiką. Be šios funkcijos Komisija taip pat yra atsakinga už rekomendacijų teikimą dėl tarptautinių sankcijų nustatymo, keitimo ar atšaukimo ir gairių parengimą, siekiant vienodinti tarptautinių sankcijų įgyvendinimo praktiką Lietuvoje (Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių..., 2022).. Komisija kol kas nėra išleidusi visuomenei prieinamų gairių ar gerosios praktikos pavyzdžių, kurie galėtų padėti užtikrinti vienodą sankcijų aiškinimo ir taikymo praktiką, tačiau tikėtina, kad ateityje jos atsiras. Atsižvelgiant į Komisijos sudėtį ir veiklos tikslus, galima daryti prielaidą, kad iki šiol tarp institucijų, kurios užtikrina tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, trūko bendradarbiavimo ir veiksmų apjungimo.

2.3. Priemonės, kuriomis yra įgyvendinamos tarptautinės ekonominės ir finansinės sankcijos Lietuvoje

Europos Komisija yra išreiškusi poziciją, kad šalys narės gali imtis įvairių teisinių priemonių pagal šalyje galiojantį teisinį reglamentavimą kylančių rizikų suvaldymui (Aiškinamasis raštas dėl Ekonominių ir..., 2022). Tai reiškia, kad valstybės narės turėtų nustatyti teisinį reglamentavimą, kuris sumažintų neapibrėžtumą ir palengvintų tarptautinių sankcijų įgyvendinimą gyventojams ir verslo subjektams. Kaip jau buvo minėta, reglamentavimas Lietuvoje nustato sankcijų įgyvendinimo mechanizmą, o ne sankcijų turinį, todėl TSĮ III skyriuje ir LRV 2022 m. gegužės 25 d. nutarime Nr. 535 „Dėl Lietuvos Respublikos Tarptautinių sankcijų įstatymo įgyvendinimo“ (toliau – **Nutarimas Nr. 535**) yra įtvirtintas reguliavimas skirtas konkrečioms situacijoms, kurios atsiranda įgyvendinant finansines ir ekonomines sankcijas.

2.3.1. Prievolių vykdymas

Tarptautinių sankcijų įstatymo 7 str. įtvirtina draudimus sudaryti ir vykdyti sandorius bei prieveles, kurie prieštarauja tarptautinėms sankcijoms. Šią normą galima būtų vadinti bendrąja, nes praktikoje ji apima platų spektrą atvejų: nuo sankcionuotų asmenų turto iššaldymo iki bet kokios veiklos ribojimų su sankcionuotais asmenimis. Pirmiausia, TSĮ

įtvirtintas draudimas yra siejamas su ateitimi – draudžiama sudaryti sandorius ir prisiimti naujas prievolės, kurių vykdymas prieštarauja Lietuvos Respublikoje įgyvendinamoms tarptautinėms sankcijoms – tokie sandoriai yra niekiniai ir negalioja (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Tokie sandoriai, kuriais nepaisoma tarptautinių sankcijų taikymo negalioja nuo sudarymo momento. Niekinio sandorio vykdymas yra teisės pažeidimas ir gali sukelti administracinę ar net baudžiamąją atsakomybę (Mikelėnas, 2001, p. 181). Antrasis TSĮ esantis draudimas yra skirtas sankcijų įvedimo metu jau esamų sandorių ir prievolių vykdymui. Tokie sandoriai, kurie buvo sudaryti, ir prievolės, kurios atsirado iki nustatant tarptautinių sankcijų Lietuvos Respublikoje įgyvendinimą, turi būti nedelsiant nutraukti vienašališkai ar šalių susitarimu, arba jų vykdymas sustabdytas tarptautinių sankcijų įgyvendinimo laikotarpiu. Trečias svarbus aspektas yra tai, kad už sandorių ir prievolių nevykdymą dėl tarptautinių sankcijų įgyvendinimo civilinė atsakomybė fiziniams ir juridiniams asmenims netaikoma arba jie nuo jos atleidžiami (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Nepaisant to, subjektai turi elgtis atsakingai ir vertinti, ar verslo partneriai yra įsisteigę šalyse ar veikia sektoriuose, kuriuose kyla didelė sankcijų rizika. Manytina, kad subjektai turi kompleksiskai įvertinti trijų rūšių riziką: verslo partnerio, šalies ar regiono ir prekių ar paslaugų. Potencialų partnerį reikia patikrinti, ar jis nėra sankcijų sąrašuose, ar jo struktūroje ir valdymo organuose nėra sankcionuotų subjektų, taip pat – kokiose teritorijose jis veikia, kokių ryšių turi su kitomis šalimis, ar jo teikiamoms prekėms netaikomi ribojimai, kokia prekių kilmė, kokie ryšiai su kitomis jurisdikcijomis ir pan. (Juzikis, 2022). Įsivertinant riziką, praktikoje yra rekomenduojama susitarimuose iškart nusimatyti atvejus, kai susitarimas galėtų būti nutrauktas, jei viena sutarties šalių tiesiogiai ar netiesiogiai taptų sankcionuota (Pinigų plovimo prevencijos ir kompetencijų..., 2022). Nors nėra privaloma, pastebima tendencija, kad verslo subjektams kaip ir FRD yra siūloma įsidiesti vidaus kontrolės procedūras, politikas, kurios užtikrintų, kad savo veiksmais vykdydami ar prisiimdami prievolės subjektai nepažeistų tarptautinių sankcijų.

2.3.2. Laikinojo administratoriaus institutas

Daugelis dabartinių tarptautinių ekonominių ir finansinių turimų įgyvendinti sankcijų stipriai paveikia Lietuvoje veikiančias dideles įmones, kurių veiklą bei sklandų veikimą būtina užtikinti dėl visuomeninių, socialinių, aplinkosauginių ar kitų svarbių pasekmių visuomenei ar valstybei. Atsižvelgiant į tai, 2022 m. TSĮ 8 str. įtvirtintas laikinojo administratoriaus (toliau – **LA** arba **laikinis administratorius**), kuris yra atsakingas už sankcionuoto subjekto turto valdymą, institutas.

LA paskyrimui yra svarbūs du kriterijai. Pirma, juridinio asmens, jo savininko ar jį kontroliuojančio asmens atžvilgiu turi būti nustatytos tarptautinės sankcijos. Šiuo atveju TSĮ neįvardina kokios konkrečiai tarptautinės sankcijos turėtų būti taikomos subjektui, tačiau, manytina, kad šio instituto taikymas tiesiogiai siejamas su turto iššaldymu. Antroji sąlyga LA paskyrimui, siejama su būtinybe išvengti neigiamų socialinių, ekonominių, ekologinių ar kitų svarbių pasekmių visuomenei ar valstybei ir užtikrinti sankcijų laikymąsi. Vertinant pastarąjį kriterijų atsižvelgiama, ar juridinį asmenį galima laikyti didele įmone¹, ar vidutinis metinis darbuotojų skaičius yra didesnis nei 500, ar juridinio asmens veiklos sustabdymas galėtų sukelti žalą aplinkai, ar šis vykdo atliekų naudojimo ar šalinimo veiklą, ar vykdo veiklą pavojingame objekte, kuriame yra pavojingųjų medžiagų ir galiausiai, ar iššaldytų lėšų ir (ar) ekonominių išteklių vertė yra 10 milijonų eurų ir daugiau (Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų..., 2022). 2022 m. atsižvelgiant į šiuos du kriterijus LA buvo paskirtas Kėdainių fosforo trąšų gamyklai AB „Lifosa“² (Finansų ministerija, 2022).

Laikinojo administratoriaus paskyrimo procedūra pradedama nuo to, kad kompetentinga institucija, pavyzdžiui FNTT, motyvuotu raštu informuoja FM, pateikdama išsamų pagrindimą dėl poreikio paskirti LA. FM, gavusi kompetentingos institucijos pranešimą apie poreikį paskirti LA įvertina tokio pranešimo pagrįstumą ir esant pagrindui, inicijuoja atrankos procedūras ir kreipiasi į viešąją įstaigą Valdymo koordinavimo centrą (toliau – **VKC**) su prašymu pasiūlyti kandidatų į laikinuosius administratorius, nurodydama numatomus įgaliojimus, vykdytinas funkcijas ir tikėtinus veiksmus. VKC turi pateikti FM ne daugiau kaip tris galimus kandidatus, kuri vėliau vykdo jų atranką. TSĮ įtvirtinta, kad asmuo, skiriamas LA turi būti nepriekaištingos reputacijos³, jam taikomi tinkamos kvalifikacijos ir patirties reikalavimai, jo neturi saistyti interesų konfliktas su FM ir juridiniu asmeniu, kurį jis administruotų. Todėl prieš priimdama sprendimą dėl LA

---

¹ Vertinama pagal Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymo 4 str. 4 d., pagal kurią didelės įmonės tokios, kurių ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija yra didesni nei nurodyti to paties straipsnio 3 d., t.y. balanse nurodyto turto vertė – 20 000 000 eurų, pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 40 000 000 eurų, vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 250 darbuotojų.

² Detaliau AB „Lifosa“ LA paskyrimas bus analizuojamas 3 šioje darbo dalyje.

³ TSĮ prasme reiškia tai reiškia, kad (1) asmuo nėra pripažintas kaltu dėl sunkaus ar labai sunkaus nusikaltimo, nepaisant to, ar teistumas išnykęs ar panaikintas, (2) įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu nėra pripažintas kaltu dėl apysunkio nusikaltimo ir turi neišnykusį ar nepanaikintą teistumą, (3) nėra pripažintas neveiksniu ar ribotai veiksniu bet kurioje srityje arba jam taikomos priverčiamosios medicinos priemonės, (4) asmuo dėl Lietuvos Respublikai priešišku interesų nėra bendradarbiavęs, palaikęs ryšius su užsienio valstybės žvalgybos ar saugumo tarnybomis arba su jomis susijusiais asmenimis, (5) asmuo nėra dalyvavęs teroristinės organizacijos ar grupės veikloje, ar palaikęs ryšius su jomis susijusiais asmenimis, (6) asmeniui nėra taikomos organizuoto nusikalstamumo prevencijos priemonės, (7) asmuo nepiktnaudžiauja alkoholiu, nevartoja narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ne medicinos tikslais, (8) asmuo nebuvo baustas už administracinio nusižengimo, susijusio su alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimu, padarymą per pastaruosius

skyrimo, FM kreipiasi į teisėsaugos, kontrolės ir kitas institucijas, įstaigas ar įmones dėl turimos informacijos apie kandidatą pateikimo (Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų..., 2022). Asmens kvalifikacija ir patirtis vertinamos atsižvelgiant į jo išsilavinimo lygį ir pobūdį, kvalifikacijos tobulinimą, profesinės veiklos ar darbo patirties pobūdį ir trukmę bei į kitus veiksnius, kurie gali turėti įtakos tinkamam veiklos vykdymui (Lietuvos respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Autorės nuomone, LA keliami reikalavimai yra pagrįsti ir sietini su tuo, kad LA paskiriamas atvejais, kai sankcionuojamos labai didelės ar reikšmingą veiklą vykdančios įmonės, todėl siekiant užtikrinti sklandų laikinai administruojamos įmonės darbą, LA turi turėti tam reikalingus įgūdžius, žinias ir patirtį.

Galiausiai FM įvykdžius atranką, LA yra paskiriamas finansų ministro sprendimu. Pažymėtina, kad jei laikinąjį administratorių reikėtų skirti FRD, už LA paskyrimą ir kitų FM funkcijų įgyvendinimą būtų atsakingas Lietuvos bankas. Sprendime dėl LA paskyrimo yra detalizuojamas terminas, įgaliojimai, funkcijos ir veiksmai, kuriuos laikinasis administratorius gali atlikti tik FM iš anksto pritarus. Paskyrus laikinąjį administratorių įmonės valdymo organai dažniausiai nėra nušalinami. Nepaisant to, jei reikalinga, sprendime dėl LA skyrimo gali būti nustatoma, kad laikinai sustabdomi tam tikrų ar visų juridinio asmens organų įgaliojimai ir juos laikinai perima LA arba kad tam tikriems juridinio asmens organų sprendimams priimti reikia gauti LA pritarimą (Lietuvos respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Manytina, teisių ir pareigų apimtis, suteikiama LA turėtų būti vertinama kiekvienu konkrečiu atveju, įvertinant pačią bendrovę, jos būklę, valdymo struktūrą ir subjektui taikomas tarptautines sankcijas.

LA veiklos sąlygos nustatomos laikinojo administravimo sutartyje (toliau – **Sutartis**), kurioje be kitų sąlygų nustatomas laikinojo administratoriaus atlyginimas ir kitos išlaidos (įskaitant išlaidas dėl paslaugų teikėjų teikiamų paslaugų), atsižvelgiant į jo veiklos mastą, kvalifikaciją ir veiklos terminus, jų apmokėjimo tvarka, taip pat laikinojo administratoriaus atsakomybę. LA paprastai skiriamas ne ilgesniam negu 1 m. laikotarpiui, o išimtiniais atvejais terminas gali būti pratęsiamas. Laikinas administratorius gali būti bet kuriuo metu pakeičiamas ar atšaukiamas Sutartyje nurodytomis sąlygomis, o išnykus jo paskyrimo poreikiui, privalo būti atšaukiamas nedelsiant. LA atlyginimas išmokamas ir išlaidos padengiamos iš juridinio asmens lėšų, o nesumokėjus laiku ši pareiga pereina FM, kuri vėliau turi teisę reikalauti sumokėtų sumų iš juridinio asmens (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Šiomis nuostatomis užtikrinama tinkama LA veikla ir jo garantijos. Vertintina, kad laikinasis administratorius tam tikra prasme laikinai perima

bendrovės valdymą ir taip užtikrina bendrovės tęstinumą, todėl nuostatos Sutartyje yra panašios kaip ir paskiriant juridinio asmens vadovą.

Pagrindinė LA funkcija yra palaikyti juridinio asmens veiklą, užtikrinant kad būtų laikomasi tarptautinių sankcijų įgyvendinimo. LA turi teisę Lietuvos finansų įstaigose atidaryti depozitines sąskaitas, kurios būtų naudojamos juridinio asmens veiklos tęstinumui užtikrinti, tačiau iš šiose sąskaitose esančių lėšų draudžiama vykdyti juridinio asmens dalyvių, kurių atžvilgiu įgyvendinamos tarptautinės sankcijos, turtinius reikalavimus (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Taip užtikrinama, kad LA nepiktnaudžiautų savo įgaliojimas, o sankcijų taikymas būtų pasiekiantis tikslus apriboti sankcionuotų asmenų naudojimąsi turiniais ištekliais. Pastebėtina, kad siekiant skaidraus ir tinkamų sankcijų įgyvendinimo, net ir paskyrus LA, FM vykdo to juridinio asmens priežiūrą ir reikalauja teikti informaciją apie juridinio asmens finansinę būklę bei veiksmus. Todėl, LA turi pareigą savo funkcijas atlikti apdairiai, sąžiningai ir negali jam suteiktų teisių naudoti savo asmeniniams ar trečiųjų asmenų poreikiams tenkinti. Svarbu pažymėti ir tai, kad LA turi privalomai apsidrausti: minimali civilinės atsakomybės privalomojo draudimo suma yra 300 tūkst. eurų vienam draudžiamajam įvykiui ir 1 mln. eurų visiems draudžiamiesiems įvykiams per metus (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Galima daryti prielaidą, kad šiuo reikalavimu valstybė siekia apsidrausti nuo galimų atvejų, kai dėl netinkamo laikinojo administratoriaus veiksmų gali būti padaryta žala pačiai įmonei arba kitiems su ja susijusiems subjektams.

2.3.3. Ekonominių išteklių realizavimas

Dar viena naujovė, įvesta 2022 m. Tarptautinių sankcijų įstatyme, yra ekonominių išteklių realizavimo galimybė. Ši priemonė turėtų būti taikoma, kai įgyvendinant tarptautines sankcijas Lietuvoje yra iššaldomi ekonominiai ištekliai, kurie yra greitai gendantys ar galintys greitai prarasti savo prekinę vertę, taip pat kai jų saugojimo, laikymo ar priežiūros išlaidos gali viršyti jų prekinę vertę (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Manytina, kad toks turtas gali būti pavyzdžiui, maistiniai ištekliai, grūdai, kurie bus pakeičiami kito turtu – pinigais ir sankcijų galiojimo laikotarpiu bus saugomi depozitinėse sąskaitose. Ekonominių išteklių realizavimo procedūra detaliai reglamentuota Nutarime Nr. 353, ją galima suskirstyti į tam tikrus etapus:

- 1) **Ekonominių išteklių aprašo sudarymas.** Kompetentinga institucija sudaro ekonominių išteklių, kurie perduodami realizuoti ir (ar) saugoti, aprašą (toliau – **Aprašas**). Aprašas sudaromas dalyvaujant pačiam subjektui, ar jo atstovui, o nesant galimybės užtikrinti subjekto arba jo atstovo dalyvavimo, naudojamas

antstolių teikiama faktinių aplinkybių konstatavimo paslauga. Apraše nurodomas daiktų kiekis, individualūs požymiai ir būklė kiekvieną daiktą įvertinant ir apžiūrint. Nesant galimybės apžiūrėti aprašomo turto, jis įvertinamas ir apibūdinamas pagal visą turimą informaciją apie šį turtą.

- 2) **Sprendimas dėl išaldytų ekonominių išteklių realizavimo.** Kompetentinga institucija, o jei yra paskirtas – LA, priima sprendimą dėl išaldytų ekonominių išteklių realizavimo. Sprendimas yra perduodamas Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – **VMI**) arba MD, jei išaldyti ekonominiai ištekliai yra ES prekių muitinio statuso neturinčios prekės⁴.
- 3) **Išaldytų ekonominių išteklių realizavimas.** VMI arba MD surašo išaldytų ekonominių išteklių perėmimo dokumentą, kuriame išaldyti ekonominiai ištekliai turi būti įkainoti. Jei išaldytų ekonominių išteklių, kurie yra greitai gendantys ar galintys greitai prarasti savo prekinę vertę, parduoti nėra galimybės, VMI arba MD privalo organizuoti tokių išaldytų ekonominių išteklių pripažinimą atliekomis. VMI arba MD perduotų išaldytų ekonominių išteklių pardavimą organizuoja *mutatis mutandis* taikydami LRV 2004 m. gegužės 26 d. nutarimo Nr. 634 „Dėl Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, valstybei perduoto turto, daiktinių įrodymų, lobių ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, grąžinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklių patvirtinimo“ IV skyriaus nuostatas dėl turto pardavimo konkurso būdu. Realizavus išaldytą turtą VMI arba MD gautas lėšas perveda į kompetentingos institucijos arba LA, kuris priėmė sprendimą dėl ekonominių išteklių išaldymo, Lietuvos finansų įstaigoje esančią depozitinę sąskaitą, o jų saugojimo išlaidos padengiamos iš lėšų, gautų pardavus išaldytus ekonominius išteklius.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tais atvejais, kai nustatoma, kad subjektas, kuriam taikomos tarptautinės sankcijos, naudodamasis Apraše esančiais ekonominiais ištekliais gali gauti finansinės ar ekonominės naudos (pvz., lėšų, prekių ar paslaugų) yra taikomas ekonominių išteklių saugojimo institutas. FNTT užtikrina Apraše nurodyto turto saugojimą, arba FNTT direktoriaus sprendimu užšaldyti ekonominiai ištekliai gali būti perduodami saugoti kitam fiziniam arba juridiniam asmeniui, įmonei ar įstaigai ribotam terminui. Turtą saugantis asmuo tampa laikinuoju turto administratoriumi.

---

⁴ Muitinis statusas - tai ES prekių arba ne ES prekių statusas. Visos prekės ES muitų teritorijoje laikomos turinčiomis ES prekių muitinį statusą, nebent yra nustatyta, kad jų statusas yra ne ES prekių.

Reikia pažymėti, kad per pirmuosius ekonominių išteklių instituto įvedimo į metus, nei karto nebuvo panaudota aukščiau nurodyta procedūra. Atsižvelgiant į tai, sudėtinga vertinti, ar šis reguliavimas kai išaldyto turto ekonomiškai racionaliausia būtų jo nesaugoti, o paversti pinigineis lėšomis yra tinkamas, reikalingas ir racionalus.

2.3.4. Išimčių ir leidimų taikymas

Apžvelgiant teisinį reglamentavimą, kuris skirtas konkrečių situacijų sprendimui, reikia pažymėti ir išimčių ar leidimų taikymo procedūrą. Dažnai tarptautines sankcijas nustatančiuose teisės aktuose yra numatomos išimties tam tikrai veiklai, pavyzdžiui, siekiant palengvinti humanitarinę pagalbą. Kai kuriais atvejais ekonominės sankcijos nedraudžia prekybos tam tikromis prekėmis ir paslaugomis, o nustato licencijavimo arba išimčių reikalavimą (Užsienio reikalų ministerija, 2022). Tokiu atveju sprendimus dėl išimčių taikymo arba leidimų netaikyti apribojimų ir įpareigojimų suteikimo priima kompetentingos institucijos pagal subjekto, kuriam taikomos tarptautinės sankcijos ar kito suinteresuoto asmens prašymą. Subjektai, kuriems taikomos finansinės sankcijos, arba Lietuvos fiziniai ar juridiniai asmenys, siekdami pasinaudoti išimtimis ar gauti leidimą netaikyti tarptautinių sankcijų nustatytų apribojimų ir įpareigojimų, kreipiasi į FNNT (Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, 2022), o prašymai dėl ekonominių sankcijų išimčių taikymo, kaip pavyzdžiui, dėl eksporto, importo, tranzito ir tarpininkavimo licencijų, skirtų į bendrąjį karinės įrangos prekių sąrašą įtrauktoms prekėms eksportuoti, importuoti, gabenti tranzitu ir rengiant dėl jų sandorius, išdavimo turi būti teikiami Ekonomikos ir inovacijų ministerijai.

Prašymas dėl išimties ar leidimo taikymo turi būti motyvuotas, jame turi būti nurodytos priežastys, kodėl turi būti pritaikyta išimtis, pateikti faktinės ir teisines aplinkybes patvirtinantys dokumentai. Kompetentinga institucija pagal veiklos sritį nagrinėja pateiktą prašymą ir priima sprendimą, kuriuo leidžia taikyti išimtį arba atsisako tenkinti prašymą. Priimant sprendimą dėl išimčių taikymo arba leidimų netaikyti tarptautinių sankcijų nustatytų apribojimų ir įpareigojimų suteikimo turi būti atsižvelgiama į tarptautines sankcijas nustatančiuose teisės aktuose nurodytus konkrečiai išimčiai ar leidimui būtinus kriterijus ir sąlygas ir įvertinama, ar prašymas bei jį pagrindžiantys dokumentai tuos kriterijus ir sąlygas atitinka (Dėl Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų..., 2022). Reikia pažymėti, kad kompetentingos institucijos Lietuvoje negali išimčių ar leidimų teikti savavališkai ir turi remtis sankcijas nustatančiuose dokumentuose nurodytomis tiek sankcijų taikymo išimtimis, tiek ir pačiais kriterijais, kurie nustatyti išimties ar leidimo pritaikymui. Autorė pažymi, kad ir šiuo atveju, kaip ir sankcionuotų

asmenų sąrašo atveju, Lietuvoje išimčių ar leidimų atvejų aiškinti negalima plečiamai ir Lietuvoje yra pritaikomos tik ES ar JT teisės aktuose, nustatančiuose tarptautines sankcijas, esančios išimtys.

2.4. Atsakomybė už tarptautinių sankcijų nevykdymą Lietuvoje

Kaip jau buvo minėta, tarptautinių sankcijų nevykdymas, pavyzdžiui sandorių sudarymas, kuriais nepaisoma tarptautinių sankcijų yra teisės pažeidimas. Pagal Tarybos reglamentus, kuriais nustatomos sankcijos, reikalaujama, kad ES valstybės narės nustatytų taisykles dėl nuobaudų, taikomų už šių tarptautinių sankcijų neįgyvendinimo pažeidimus, ir imtųsi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad jos būtų įgyvendintos. Numatytos nuobaudos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasomos (Europos Komisija, 2023). Lietuvoje už tarptautinių sankcijų nesilaikymą ar pažeidimus gali būti taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė. Jei yra įtariama, kad yra padarytas tarptautinių sankcijų pažeidimas, kompetentingos institucijos, kurios darbuotojams nėra suteikta teisė vykdyti administracinių nusižengimų teiseną arba pradėti ikiteisminį tyrimą, visą turimą informaciją, susijusią su galimai padarytu administraciniu nusižengimu ar nusikalstama veika, nedelsdamos perduoda institucijai, kurios pareigūnams yra suteikta teisė vykdyti administracinių nusižengimų teiseną arba pradėti ikiteisminį tyrimą, ir apie tai informuoja URM (Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatymas, 2004). Pastebėtina, kad URM informuojama ryšium su tuo, kad ši ministerija turi teikti informaciją apie sankcijų įgyvendinimą tarptautinėms organizacijoms.

Baudžiamoji atsakomybė už tarptautinių sankcijų pažeidimą įtvirtinta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – **BK**) 123¹ str., XVI skyriuje „Nusikaltimai Lietuvos valstybės nepriklausomybei, teritorijos vientisumui ir konstitucinei santvarkai“, (Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, 2000). Autorės nuomone, šios nusikalstamos veiklos nurodymas šiame skyriuje, indikuoja, kad ši nusikalstama veika yra itin svarbi Lietuvos tarptautinei politikai ir valstybės suverenitetui. Šio nusikaltimo objektas yra Lietuvos interesai plačiąja prasme, pavyzdžiui, Lietuvos kaip valstybės patikimumas ir autoritetas tarptautinėje bendrijoje. Objektiviai nusikaltimas gali pasireikšti bet kokių tarptautinių sankcijų, jų tarpe ir ekonominių bei finansinių sankcijų nevykdymu ar nepakankamu vykdymu. Sankcijų pažeidimas užtraukiantis baudžiamąją atsakomybę gali būti padaromas tiesiogine ir netiesiogine tyčia. Subjektas gali būti fizinis asmuo nuo 16 m., o taip pat ir juridinis asmuo. Numatyta bausmė gali būti bauda arba areštas, arba laisvės atėmimas iki 5 metų, todėl nusikaltimas pagal BK 11 str. yra priskiriamas apysunkių nusikaltimų kategorijai. Pažymėtina, kad baudžiamoji atsakomybė

gali būti taikoma tik tuo atveju, jei yra padaroma didelė žala Lietuvos interesams. Manytina, kad žala tokiais atvejais yra politinė, pavydžiui valstybės įvaidžio pablogėjimas (Abramavičius, 2009, p. 99-101). Teismų praktikos šiuo klausimu nėra, todėl nėra aišku kokiais konkrečiais atvejais teismai laikytų, kad valstybei yra padaryta didelė žala. Ir nors baudžiamosios atsakomybės pritaikymo atvejų Lietuvoje dėl tarptautinių sankcijų pažeidimo dar nepasitaikė, tikėtina, kad tokių atvejų atsiradus sankcijų aktualumui Lietuvoje, atsiras. MD duomenimis, 2023 m. vasario mėn. vyksta bent 10 ikiteisminių tyrimų dėl tarptautinių sankcijų pažeidimų (Žvironas, 2023). Reikia pažymėti ir tai, kad ES planuoja sankcijų vengimą laikyti nusikaltimu visoje bendrijoje ir klasifikuoti šią veiklą kaip ypač sunkų nusikaltimą, nes matomos tendencijos, kai bandoma apeiti draudimus. Pavydžiui, oligarchai perleidžia nuosavybės teises kitiems asmenims arba prieš pat sankcijų paskelbimą pertvarko įmonių struktūrą (Juzikis, 2022). Tikėtina, kad tokiu atveju atitinkamai bus keičiamas ir BK nustatytas teisinis reglamentavimas griežtinant bausmę už šios nusikalstamos veikos padarymą.

Tarptautinių sankcijų pažeidimo atveju gali būti taikoma ir administracinė atsakomybė, įtvirtinta Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 515 str. Sankcija už tokį pažeidimą yra bauda, svyruojanti nuo 200 iki 6 000 eurų (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, 2015). Įdomu tai, kad remiantis Informatikos ir ryšių departamento informacija apie užregistruotus nusižengimus pagal ANK 515 str. laikotarpyje nuo 2017 m. iki 2022 m., buvo registruotas 761 administracinis pažeidimas. 760 iš jų buvo registruoti 2022 m. ir tik 1 pažeidimas 2019 m.⁵ Reikia pažymėti, kad šiuo atveju sankcijų pažeidimas yra plati sąvoka ir visuomenei prieinamų duomenų apie tai, dėl kokių pažeidimų konkrečiai taikoma administracinė atsakomybė, ar tai kokio dydžio bauda skiriama, kol kas nėra. Nepaisant to, staigus ir didelis registruotų nusižengimų skaičiaus padidėjimas 2022 m., leidžia drąsiai teigti, kad tarptautinių sankcijų įgyvendinimo klausimas Lietuvoje, nors ir buvo privalomas ir anksčiau, aktualūs yra tik dabar, įvedus plataus masto sankcijas Rusijai ir Baltarusijai, kurios yra susijusios su Lietuva stipriais prekybiniais, finansiniais ir ekonominiais ryšiais. Remiantis tuo, kitame šio magistro darbo skyriuje bus aptariamoms Rusijai ir Baltarusijai taikomos tarptautinės ekonominės ir finansinės sankcijos bei praktiniai šių sankcijų įgyvendinimo aspektai.

---

⁵ Informacija gauta pasikreipus į Informatikos ir ryšių departamentą asmeniškai.

3. Tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo vertinimas

Pirmojoje ir antrojoje šio darbo dalyse išnagrinėjus tarptautinių ekonominių ir finansinių turinį bei teisinį reglamentavimą Lietuvoje, trečiojoje magistro darbo dalyje bus vertinamas tarptautinių sankcijų įgyvendinimas praktiniu aspektu. Atsižvelgiant į tai, kad sankcijų įgyvendinimo aktualumas Lietuvoje atsirado įvedus plataus masto sankcijas Rusijai ir Baltarusijai ir tai, kad teisinė praktika kol kas nėra susiformavusi, vertinimas bus atliekamas analizuojant tik per 2022 m. buvusius teisinius ginčus tarptautinių sankcijų įgyvendinimo srityje, kilusius iš reglamentavimo Lietuvoje ir analizuojant visuomenėje plačiai nuskambėjusius atvejus dėl sankcijų įgyvendinimo probleminių aspektų.

3.1. Tarptautinės sankcijos taikomos Rusijai ir Baltarusijai

2014 m. kovo 6 d. ES valstybių ar vyriausybių vadovai pirmą kartą griežtai pasmerkė neišprovokuotą Rusijos įvykdytą Ukrainos suvereniteto ir teritorinio vientisumo pažeidimą ir paragino Rusiją nedelsiant išvesti savo ginkluotąsias pajėgas į jų nuolatinės dislokacijos teritorijas (European Council, 2014). Jau 2014 m. kovo 17 d. Taryba priėmė reglamentą Nr. 269/2014 (toliau – **Reglamentas 269/2014**), kuriuo taikė finansines sankcijas: išaldė asmenų, kurie buvo pripažinti atsakingais už veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi, ir su jais susiję fiziniai ar juridiniai asmenys, subjektai ar įstaigos. Rusijai tęsiant veiksmus, Taryba išleido pirmąjį ribojamųjų priemonių paketą priimdama 2014 m. liepos 31 d. reglamentą Nr. 833/2014 (toliau – **Reglamentas 833/2014**), kuriame be kitų buvo išdėstytos ekonominės sankcijos Rusijai. Apžvelgus pirmoje reglamento redakcijoje išdėstytas ribojančias priemones pastebėtina, kad ekonominės sankcijos apėmė prekybos, eksporto ir importo, paslaugų teikimo draudimus dvejopo naudojimo prekėms ir technologijoms, kurios gali būti naudojamos kariniais tikslais arba kariniam galutiniam naudotojui. 2014 m. Rusijai nustatytos finansinės ir ekonominės sankcijos apėmė gana siaurą priemonių sąrašą ir su minimaliais pakeitimais⁶ buvo taikomos iki pat didelio masto sankcijų priėmimo pradžios.

Po Rusijos ES agresijos prieš Ukrainą 2022 m. vasario mėn. ES valstybių narių vadovai susitiko specialiajame aukščiausiojo lygio susitikime ir susitarė dėl tolesnių sankcijų Rusijai, kurios plačiai apėmė finansų sektorių, energetikos ir transporto sektorius, dvejopo naudojimo prekes, eksporto kontrolę ir eksporto finansavimą, vizų politiką, papildomas sankcijas tam tikriems Rusijos asmenims ir naujus įtraukimo į sąrašą kriterijus

---

⁶ Pakeitimai daugiausia apėmė asmenų sąrašų atnaujinimus sankcijų taikymo pratęsimus.

(Europos Taryba, 2022). Per laikotarpį nuo karo Ukrainoje pradžios iki dabar⁷ Taryba patvirtino jau 9 sankcijų rinkinius, kurie plėtė ekonominių ir finansinių sankcijų taikymą Rusijai ir su ja susijusiems asmenims. Reikia pažymėti, kad dėl bendradarbiavimo su Rusija ribojamųjų priemonių taikymas 2022 m. kovo mėn. buvo išplėstas ir Baltarusijai.

Apžvelgus visus sankcijų paketus, galima pastebėti, kad pagrindinės šiuo metu taikomos finansinės sankcijos pirmiausia apima fizinių ir juridinių asmenų lėšų ir ekonominių išteklių įšaldymą. Šiuo metu asmenų sąrašė yra virš 1100 fizinių ir daugiau nei 100 juridinių asmenų (Tarybos Reglamentas Nr. 269/2014, 2014). Finansinės priemonės taip pat apima tam tikriems Rusijos bankams taikomus draudimus naudotis SWIFT sistema, sudaryti sandorius, apribojimus patekti į ES kapitalo rinkas, draudimus tiekti euro banknotus, vykdyti viešąjį finansavimą ir investicijas, teikti kriptovaliutos piniginės, sąskaitų ar saugojimo paslaugas. Ekonominės sankcijas taikomas Rusijai būtų galima išskirstyti į tam tikrus sektorius. Energetikos sektoriuje draudžiama iš Rusijos importuoti anglis, naftą, eksportuoti į Rusiją naftos perdirbimo sektoriaus prekes, vykdyti naujas investicijas į energetikos ir kasybos sektorius, nustatyta žalios naftos ir naftos produktų gabenimo jūra kainos viršutinė riba. Gynybos sektoriuje kaip ir prieš tai yra draudžiama eksportuoti į Rusiją dvejojo naudojimo prekes ir technologijas, prekiauti ginklais, šaudmenimis ir kita karine įranga. Iš Rusijos draudžiama importuoti svarbiausius pramonės produktus: geležį, plieną, medieną, cementą, plastikus, ir auksą. Prekėms taikomi draudimai apima jūros gėrybių, spiritinių gėrimų, cigarečių, juvelyrinių dirbinių ir kosmetikos importą. Galiausiai, ribojančios priemonės apima ir tam tikrų paslaugų teikimą: architektūros, inžinerijos, IT, teisinio konsultavimo, reklamos, rinkos tyrimų ir kt. (Europos Taryba, 2023). Pastebėtina, kad dabar taikomos finansinės ir ekonominės sankcijos Rusijai dėl savo apimties paliečia labai daug verslo subjektų Lietuvoje. Lietuvos banko nuomone, ryšium su sankcijomis Lietuvos ekonomika labiausiai buvo paveikta per mažėjantį eksportą, importuojamų žaliavų trūkumą, neapibrėžtą aplinką investicijoms ir brangstančius energijos išteklius (Lietuvos bankas, 2022). Pažymėtina, kad beveik pusė verslo subjektų Lietuvoje turėjusių santykių su Rusija juos nutraukė (Valstybinė duomenų agentūra, 2022).

Nors sankcijos Baltarusijai buvo taikomos jau nuo 2004 m., reikšminga sankcijų apimtis Baltarusijai buvo išplėsta iš pradžių 2020 m. spalio mėn. dėl Baltarusijos valdžios institucijų vykdomo smurto prieš taikius protestuotojus, po ten vykusių neteisėtų prezidento rinkimų, o paskui ir 2022 m. už dalyvavimą Rusijos karinėje invazijoje į Ukrainą

---

⁷ 2023 m. vasario 20 d.

(Europos Sąjungos Taryba, 2022). Tarybos reglamentu Nr. 765/2006 (toliau – **Reglamentas 756/2006**) nustatytos ribojančios priemonės Baltarusijos atžvilgiu yra panašios kaip ir nustatytos Rusijai t.y. turto išaldymas, prekybos apribojimai, finansinių srautų į ES apribojimai ir kt. Kaip ir Rusija, Baltarusija Lietuvos pramonei ir verslui buvo svarbi žaliavų teikėja ir eksporto šalis, todėl ribojančių priemonių pritaikymas Baltarusijai yra nemažiau aktualus, nes didelė dalis kilusių praktinių įgyvendinimo problemų Lietuvoje yra susiję su būtent Baltarusijai taikomomis sankcijomis.

3.2. Teisminiai ginčai kilę dėl Rusijai ir Baltarusijai paskelbtų finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje

3.2.1. Dėl juridinių asmenų įtraukimo į sankcionuotų asmenų Sąrašą

Antroje darbo dalyje kalbant apie tarptautinių sankcijų įgyvendinimo mechanizmą Lietuvoje, buvo aptarta, kad FNTT skelbia Sąrašą, kuriame nurodyti juridiniai asmenys, kurie priklauso ar yra kontroliuojami sankcionuotų asmenų. Sąrašas, FNTT direktoriaus įsakymo pagrindu, skelbiamas FNTT internetiniame puslapyje. Jame yra detalizuojama koku ES sprendimu ar reglamentu ir kokios priemonės, pavyzdžiui, lėšų, turto, akcijų ar nekilnojamo turto išaldymas yra taikomas konkrečiam ūkio subjektui. Su šiuo Sąrašu galima sieti kelis teisiminiuosius ginčus Lietuvoje 2022 m., kuriais Sąraše esantys subjektai ginčija FNTT veiksmus, kuriais pastarieji yra įtraukti į Sąrašą.

Kelios į Sąrašą įtrauktos bendrovės⁸ (toliau – **Sankcionuotos bendrovės**) beveik tuo pačiu metu, turinio prasme identiškais skundais kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinę teisumą (toliau – **VAAT**) su prašymu įpareigoti FNTT išbraukti Sankcionuotas bendroves iš Sąrašo, nes FNTT nepriėmė jokio administracinio teisės akto dėl konkrečių nacionalinio ūkio subjektų įtraukimo į Sąrašą ir lėšų, turto ir akcijų išaldymo priemonių jų atžvilgiu taikymo. VAAT Sankcionuotų bendrovių skundus atmetė, kadangi jie skundė FNTT atsakymus, kuriais FNTT atsisakė išbrauti jas iš Sąrašo. Sankcionuotos bendrovės atskiraisiais skundais kreipėsi į Lietuvos vyriausiąją administracinę teisumą (toliau – **LVAT**). LVAT panaikino minėtas VAAT nutartis atmesti skundą ir grąžino Sankcionuotų subjektų skundų priėmimo klausimą VAAT nagrinėti iš naujo. LVAT nustatė, kad FNTT atsakymai, kuriais buvo atsisakyta išbraukti Sankcionuotas bendroves iš Sąrašo, sukėlė jiems nepalankius sprendimus Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – **VAĮ**) 2 str. 5 d. ir 10 str. prasme, o teisė ginčyti FNTT viešojo administravimo veiksmus yra įtvirtinta tiek VAĮ 14 str., tiek Lietuvos Respublikos

---

⁸ UAB „Prekybos namai BMZ-Baltija“, AB „Inter Rao Lietuva“ ir UAB „PhosAgro Baltic“.

administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 3 d. 1 p. ir 23 str. 1 d. nuostatose. Tai reiškia, kad VAAT sprenddamas Sankcionuotų bendrovių skundų priėmimo klausius turėjo tik nustatyti, ar šios, realizuodamos savo teisę kreiptis į teismą, turėjo tam pakankamas procesines prielaidas, ar jas pagrindė, t. y. ar nurodė tas aplinkybes, kurios, patvirtina, kad FNTT veiksmai daro poveikį subjektinėms teisėms ir teisėtiems interesams, nes pagal LVAT formuojamą praktiką skundą galima atsisakyti priimti tik tuo atveju, jei skundžiamas aktas nesukelia jokių teisinių pasėkmių (LVAT 2022 m. rugsėjo 28 d., 2022 m. spalio 12 d., 2022 m. lapkričio 23 d. nutartys). LVAT taip pat pažymėjo, kad Sankcionuotų bendrovių kreipimosi į teismą metu neegzistavo joks FNTT administracinis aktas, kurio pagrindu jos būtų įrašytos į FNTT skelbiamą Sąrašą, kurį tiesiogiai Sankcionuotos bendrovės ir būtų galėjusios skųsti.

Kita dalis bylų, kurios buvo iškeltos dėl ūkio subjektų reikalavimo išbraukti juos iš Sąrašo siejamos, priešingai nei prieš tai, su konkrečiu FNTT 2022 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. V-174, kuris yra administracinis teisės aktas. Nepaisant to, VAAT vėl atsisakė priimti sankcionuotų ūkio subjektų skundus, remiantis tuo, kad ginčijamas įsakymas yra norminis, o ne individualus administracinis aktas. LVAT šiuo atveju išaiškino, kad iš FNTT įsakymo turinio buvo matyti, kad juo patvirtintas konkrečių subjektų sąrašas, nurodant jų pavadinimą, be kita ko, juridinio asmens kodą. Atsižvelgus į VAI įtvirtintus norminio administracinio akto bei administracinio sprendimo savokų apibrėžimus, LVAT priėjo prie išvados, kad šiuo atveju FNTT įsakymas yra individualus administracinis aktas, nes yra skirtas įsakyme nurodytiems konkrečioms subjektams. Pasak LVAT, nepaisant to, kad LRV Nutarimo Nr. 535 15 p. sako, kad FNTT įsakymai yra norminiai teisės aktai, šiuo atveju buvo ginčijamas individualiai priimtas teisės aktas (LVAT 2022 m. lapkričio 3 d. nutartis). Šia nutartimi LVAT pripažino, kad ūkio subjektai įtraukti į Sąrašą turi teisę skųsti FNTT įsakymą, kaip individualų teisės aktą. Kol kas grąžintos bylos į VAAT nėra išnagrinėtos. Manytina, kad ateityje išsprendus šiems ginčams bus suformuota aiški praktika kaip FNTT turėtų įtraukti sancinuotus ūkio subjektus į Sąrašą ir kokia pozicija yra taikoma dėl asmenų panaikinimo iš jo.

3.2.2. Dėl laikinojo administratoriaus paskyrimo ir įgaliojimų

Praėjusioje darbo dalyje buvo detaliai aptartas laikinojo administratoriaus institutas, įtvirtintas naujoje TSĮ redakcijoje, todėl kalbant apie ginčus, kurie yra susiję su tarptautinių sankcijų įgyvendinimu Lietuvoje, reikėtų paminėti ir AB „Lifosa“ laikinojo administratoriaus paskyrimo atvejį. AB „Lifosa“ laikinasis administratorius UAB „Finance Guru“ buvo paskirtas 2022 m. gegužės 23 d. finansų ministro įsakymu Nr. 1K-183 (toliau

– **Įsakymas**). Jame nurodytos LA veiklos sąlygos, taip pat nustatyta, kad AB „Lifosa“ valdymo organai gali tęsti veiklą, tačiau visiems įmonės visuotinio akcininkų susirinkimo, valdybos ar vadovo sprendimams bus reikalingas išankstinis rašytinis laikinojo administratoriaus pritarimas (Finansų ministerija, 2022). AB „Lifosa“ skundą, kuriuo ginčijo LA paskyrimą, VAAT grindė tuo, kad ginčijamas Įsakymas yra neteisėtas, kadangi pažeidžia fundamentalias teises, prieštarauja Konstitucijai, SESV, ES pagrindinių teisių chartijos, Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir yra priimtas klaidingai taikant Reglamentą 269/2014, taip pat nesant nei faktinių, nei teisinių prielaidų bei pagrindų taikyti TSĮ 8 str., reglamentuojantį LA skyrimą, neatitinka VAI įtvirtintų motyvavimo ir išsamumo reikalavimų administraciniam sprendimui, LA atrankos ir skyrimo procesas buvo neskaidrus, atrinktas netinkamos kompetencijos LA. Skunde, be kita ko, nurodoma, kad Įsakymas priimtas, atsižvelgus į tai, kad FNNTT pareiškėja yra įtraukusi į Sąrašą, o subjektas, kuriam taikomos tarptautinės sankcijos, yra pareiškėja kontroliuojantis asmuo (A. Melnichenko), tačiau jokios ES sankcijos netaikomos ir kitam AB „Lifosa“ kontroliuojančiam asmeniui EuroChem Group AG. Galiausiai skunde AB „Lifosa“ nurodo argumentus, kad UAB „Finance Guru“ kaip LA, nevykdė bendrovės organų nariams taikomų fiduciarinių pareigų. Be to, LA paskyrimas apriboja galimybes juridiniam asmeniui sudaryti sandorius, o tai varžo AB „Lifosa“ galimybes teikti prekes į ES vidaus rinką, be kita ko, apriboja ar net panaikina galimybes akcininkui naudotis savo akcininko teisėmis ir pareigomis be išankstinio laikinojo administratoriaus pritarimo t.y. situacija yra bandoma prilyginti faktinei AB „Lifosa“ nacionalizacijai. Atsižvelgdamas į šiuos argumentus VAAT, sprenddamas AB „Lifosa“ skundo priėmimo klausimą, suabejojo keliamo ginčo priskirtinumu administracinių teismų kompetencijai ir kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją dėl teisingumo nustatymo. Specialioji kolegija išnaginėjusi bylą Nr. T-41/2022 nurodė, kad ryšium su tuo, kad finansų ministras veikia kaip subjektas valstybinio valdymo srityje ir atsižvelgiant į Įsakymo turinį, šiame ginče vyrauja administraciniai santykiai (Specialiosios teisėjų kolegijos teisingumui 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartis).

Reikia pažymėti, kad po specialiosios kolegijos nutarties priskirti AB „Lifosa“ skundą administracinių teismų kompetencijai, VAAT atsisakė jį priimti, remiantis tuo, kad skundą pateikė tą padaryti neįgaliotas asmuo. AB „Lifosa“ valdyba pritarė Įsakymo skundimui administracine tvarka ir kreipėsi į generalinį direktorių, kuris kreiptųsi į LA dėl pritarimo atstovavimo sutarties sudarymui. Nespėjus gauti atsakymo iš LA, AB „Lifosa“ valdybos pirmininkas pavedė advokatą pateikti skundą VAAT, kuris kaip minėta, skundo nepriėmė. Apskundus šią nutartį pagrindu, kad toks sprendimas pažeidžia teisę kreiptis į teismą, LVAT nurodė, kad nors atstovavimo sutartis su advokatu nebuvo pateikta, šiuo

atveju VAAT sprendė situaciją formaliai, nevertino bylos faktinių aplinkybių ir neturėjo nepriimti skundo. LVAT pabrėžia, kad VAAT turėjo pirmiausia įvertinti, ar AB „Lifosa“ valdymo organai turėjo pareigą gauti sutikimą iš LA realizuojant teisę kreiptis į teismą. Atkreiptinas dėmesys, kad Įsakymo 2.1 p. nėra nenumatyta, jog paskyrus LA nutrūksta AB „Lifosa“ valdymo organų įgaliojimai ir įmonės valdymo organai nebegali atstovauti įmonei teisme. Priešingai, TSĮ 8 str. 4 d. įtvirtinta, jog tik tam tikriems juridinio asmens organų sprendimams priimti reikia gauti LA pritarimą. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas nenumato, jog įmonės valdymo organui kreipiantis įmonės vardu į teismą turi būti gautas konkretus paskirto įmonės laikinojo administratoriaus pritarimas tokiam veiksmui (LVAT 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis). Šiuo metu ši byla yra perduota nagrinėti VAAT. Priimtas sprendimas suformuos praktiką ir įves aiškumo dėl laikinojo administratoriaus ir bendrovės valdymo organų pasidalijimo sanodrių sudarymo ir teisės kreiptis į teismą.

Galiausiai reikia paminėti dar vieną LVAT sprendimą sietiną su AB „Lifosa“ laikinojo administratoriaus paskyrimu. Kaip buvo minėta aukščiau, AB „Lifosa“ skundėsi paskirto LA kompetencija, todėl dar vienoje byloje prašė taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones – FM uždraudžiant išplėsti LA UAB „Finance Guru“ įgaliojimus suteikiant jam AB „Lifosa“ valdymo organų ir (ar) dalyvio funkcijas ir kompetenciją. AB „Lifosa“ teigia, kad LA įgaliojimų išplėtimas darytų didelį neigiamą poveikį – kiltų grėsmė atsirasti žalai, nes paskirtasis LA jau praeityje atidėliodavo daug lengvai išsprendžiamų klausimų, nesprendė iškilusių ir jam žinomų problemų. Argumentuojama, kad dėl LA veiklos (neveikimo) vykdant savo funkcijas AB „Lifosa“ jau patyrė finansinių nuostolių dėl nepagaminto trąšų kiekio (pvz. per 2022 m. vieną ketvirtį pagamino 237 180 t produkcijos mažiau nei per 2021 m. palyginamąjį atitinkamą, o per pirmuosius sankcijų taikymo mėnesius nepagamino 115,6 mln. eurų vertės produkcijos). LVAT šiuo atveju išaiškino, kad remiantis LVAT jurisprudencija teismas atmeta prašymus taikyti reikalavimo užtikrinimo priemones, jeigu jie susiję su pareiškėjo teisės prevenciniu gynimu, siekiu apsaugoti pareiškėją nuo būsimų jo teisių pažeidimų. Šioje byloje minėtą prevencinį reikalavimo užtikrinimo priemonės pobūdį suponuoja tai, kad finansų ministras nėra įpareigotas priimti sprendimą išplėsti LA įgaliojimus, todėl pritaikius reikalavimo užtikrinimo priemonę būtų įsiterpiama į kitus susiklostysiančius teisinius santykius tarp proceso šalių ateityje, kas negali būti laikoma bylos nagrinėjimo dalyku. Pabrėžtina ir tai, kad LVAT atmetė AB „Lifosa“ argumentus dėl galimos žalos, remiantis tuo, kad žala, tiek savo esme atlygintinas jos pobūdis ar tik menamas jos ryšys tarp FM veiksmų, ar neveikimo negali būti pagrindu tenkinti reikalavimo užtikrinimo priemonę (LVAT 2023 m. vasario

1 d. nutartis). Tai, kad dėl AB „Lifosa“ laikinojo administratoriaus paskyrimo teismuose buvo net kelios bylos, indikuoja, kad šis reguliavimas praktikoje dar yra tobulintinas, pavyzdžiui, turėtų būti tiksliau apibrėžiama paliktų bendrovės valdymo organų ir laikinojo administratoriaus įgaliojimų apimtis, nustatyta laikinojo administratoriaus paskyrimo ar jo priimtų sprendimų ginčijimo tvarka.

Bendrai apžvelgiant 2022 m. teismuose nagrinėtus ginčus siejamus su tarptautinių sankcijų įgyvendinimu galima pastebėti keletą aspektų. Pirma, nors Rusijai ir Baltarusijai pritaikytų tarptautinių sankcijų įgyvendinimas palietė labai daug verslo subjektų Lietuvoje, teisiminių ginčų kiekis kol kas yra pakankamai nedidelis. Antra, jau esantys ginčai labiausiai yra susiję su administracinėmis procedūromis – institucijų veiksmis ir įgaliojimais bei su laikinojo administratoriaus institutu. Kitų rūšių bylų – baudžiamųjų, ar civilinių, kurie kiltų dėl netinkamo ar žalingo tarptautinių ekonominių ar finansinių sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje kol kas nėra. Autorės nuomone, ateityje tikrai atsiras daugiau ginčų dėl sankcijų įgyvendinimo priemonių nustatytų Lietuvoje, todėl teismų praktika su laiku padės išgryninti šio reglamentavimo praktinius aspektus, problemas, kurios kyla tiek ūkio subjektams, tiek ir sankcijas įgyvendinančioms institucijoms.

3.3. Įgyvendinimo problematika sankcijų Rusijai ir Baltarusijai kontekste

Lietuvai, kaip turinčiai tiesioginę sieną su Rusijos Kaliningrado sritimi ir Baltarusija yra itin svarbu užtikrinti ES sankcijas, kuriomis ribojamas tam tikrų prekių importas. Atliepiant į tai, šioje dalyje bus apžvelgiami keli visuomenėje plačiai nuskambėję atvejai dėl sankcijų įgyvendinimo problematikos ryšium su Lietuvos geografine padėtimi ir ekonominių sankcijų užtikrinimu ES mastu.

Atsižvelgiant į Rusijai pritaikytas ribojančias priemones, draudžiančias sankcionuotų prekių tranzitą, 2022 m. birželio mėn. Lietuvos geležinkelių krovinių vežimo bendrovė „LTG Cargo“ informavo Rusijos Kaliningrado srities pareigūnus, kad dėl ES sankcijų yra uždraudžiamas prekių tranzitas geležinkeliais per Lietuvos kaip ES valstybės narės teritoriją (BNS, 2022). Šioje vietoje kilo klausimas, ar Reglamente 833/2014 ES nustatytos ribojančios priemonės draudžia būtiniausių prekių, o taip pat sankcionuotų geležies ir plieno, cemento ir medienos, anglies ir žalios naftos bei naftos produktų gabenimą tranzitu geležinkeliais per ES tarp Kaliningrado ir žemyninės Rusijos.

Atsižvelgiant į Rusijos reakciją į „LTG Cargo“ veiksmus ir situacijos neapibrėžtumą, Europos Komisija (toliau – **EK**) išleido gaires, kuriose nustatė, kaip reikėtų įgyvendinti ir suprasti draudimus kuriais draudžiamas tam tikrų prekių importas ir tranzitas. Šiose gairėse yra nurodoma, kad Reglamente 833/2014 atitinkamomis ES prekybos

sankcijomis yra draudžiama tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti, importuoti ir (arba) eksportuoti arba perduoti sankcionuojamas prekes, jei jos yra Rusijos kilmės arba eksportuojamos iš Rusijos ir (ar) į Rusiją. Remiantis Reglamento 833/2014 31 str. Rusijoje įsisteigusiems kelių transporto įmonėms draudžiama vežti prekes kelių transportu ES teritorijoje, įskaitant tranzitą. Kaip išaiškino EK, šis draudimas netaikomas prekių vežimui tranzitu per ES teritoriją tarp Kaliningrado srities ir Rusijos, jeigu tokių prekių vežimas nėra draudžiamas nustatytais atvejais. Tai reiškia, kad sankcionuotų prekių tranzitas keliais neleidžiamas. Nepaisant to, EK gairėse nurodė, kad toks draudimas netaikomas geležinkelių transportui tuo pačiu maršrutu, nepažeidžiant valstybių narių pareigos vykdyti veiksmingą kontrolę, išskyrus sankcionuotas karines, dvejetainio naudojimo prekes ir technologijas (Guidance to EU Member States, 2022). Tai reiškia, kad pavyzdžiui metalai, cementas, kurių tranzitas sankcionuojamas Reglamentu 833/2014 kelio transportu negali būti vežamas, tačiau šių prekių tranzitas traukiniais iš Rusijos žemyninės dalies į Kaliningradą yra galimas vykdant veiksmingą kontrolę.

Veiksminga kontrolė, kurią turi vykdyti valstybės narės siejama su tuo, kad sankcionuotos prekės, atgabentos į bet kurią Rusijos dalį, negalėtų būti gabenamos toliau per ES muitų teritoriją. Tuo tikslu turi būti tikrinama ar tranzito apimtys neviršija pastarųjų 3 m. istorinių vidurkių, visų pirma atspindinčių realią pagrindinių prekių paklausą paskirties vietoje, ir ar nėra neįprastų srautų ar prekybos modelių, dėl kurių būtų galima apeiti taisykles (Guidance to EU Member States, 2022). Praktikoje tai reiškia, kad tarp Rusijos Federacijos žemyninės dalies ir Kaliningrado srities per Lietuvą leidžiama pervežti 3,1 mln. tonų būtinųjų prekių per metus. Šių metų sausio-lapkričio mėn. jų pervežta beveik 1,8 mln. tonų (Lietuvos Geležinkeliai, 2022). Remiantis šiuo EK išaiškinimu, autorės nuomone, ES teisės aktuose nustatančiuose sankcijų režimą yra leidžiama viskas, kas nėra tiesiogiai draudžiama, tais atvejais kai nėra nurodyta, kad veiklai vykdyti galima taikyti išimtį ar leidimą ir nėra bandoma kitais būdais apeiti sankcijų režimą.

Reikia pažymėti, kad pastaruosiu metu žiniasklaidoje vis dažniau yra kalbama apie tam tikras sankcijų vengimo schemas, kai Lietuva neužtikrina ES reglamentais nustatytų sankcijų įgyvendinimo. Nors veiksmai, kurie nėra uždrausti ES teisės aktais, turėtų būti galimi, reikia įvertinti tai, kad pagal Reglamento 833/2014, Reglamento 756/2006 nuostatas yra draudžiama sąmoningai ir apgalvotai dalyvauti veikloje, kuria siekiama apeiti nustatytus draudimus arba dėl kurios jie apeinami. Tai reiškia, kad nors ES ribojamosios priemonės negali nustatyti konkrečių draudimų, tai jokių būdu neleidžia fiziniams ar juridiniams asmenims ieškoti būdų, kaip apeiti sankcijas pasinaudojant konkrečių draudimų nebuvimu. Pavyzdžiui, 2023 m. vasario mėn. Lietuvoje plačiai nuskambėjo

atvejis dėl sankcijų pažeidimo įvežant sankcinuoto asmens OAO „Grodno Azot“ gaminamas karbamido trąšas (LRT, 2023). OAO „Grodno Azot“ yra Reglamentu 756/2006 sankcionuotas asmuo, kuris yra vienintelis faktinis karbamido trąšų gamintojas Baltarusijoje. Oficialiuose dokumentuose įvardijant kitas Baltarusijos įmones į Lietuvos teritoriją buvo įvežamos karbamido trąšos. Tokiu būdu formaliai sankcijų režimas nėra pažeistas. Šiuo atveju kompetentingų institucijų, konkrečiai MD pareigūnams, sunku identifikuoti tokį atvejį sankcijų vengimo atvejį, nes sankcijos yra nustatytos ne karbamido trąšoms, o konkrečiam juridiniam asmeniui. Matoma, kad kaip buvo aptarta ir prieš tai buvusiose darbo dalyse, problematika įgyvendinant sankcijas kyla dėl kontroliuojančio asmens, ar galutinio naudos gavėjo identifikavimo. Reikia pažymėti, kad Lietuvoje karbamido trąšos nėra plačiai naudojamos, o pagrindinės jų naudotojos yra Vokietija ir Prancūzija (Kildišis, 2023). Tai reiškia, kad Lietuvoje neužtikrinus sankcionuotų prekių nepatekimo kontrolės į ES teritoriją, sankcijos yra neįgyvendinamos ne tik Lietuvoje, bet ir kitose ES valstybėse.

Autorės nuomone, apžvelgiant problematiką dėl faktinio sankcijų įgyvendinimo, galima pastarąją sieti su tuo, kad Lietuva nenustato sankcijų turinio, o tik pritaiko priemones ir užtikrina draudimų laikymąsi, kurie nurodomi Tarybos reglamentuose ar sprendimuose. Tarybos reglamentai teisiniu ir techniniu požiūriu yra sudėtingi dokumentai, yra naudojama daug sąvokų, jų turinys kai kuriais atvejais gali būti sudėtingai suprantamas ar įvairiai interpretuojamas, o oficialūs ES dokumentų vertimai į lietuvių kalbą tam tikrais atvejais gali būti netikslūs ir iškreipti nustatytas teisinės taisyklės. Manytina, kad Lietuvos institucijoms dar trūksta patirties vykdant tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų priežiūros ir kontrolės funkciją – identifikuojant asmenis, tinkamai informuojant visuomenę ir prisitaikant prie naujų atsirandančių sankcijų veikimo schemų. Pažymėtina, kad ekonominių ir finansinių vengimo schemų nustatymui reikalingi dideli valstybiniai resursai, žmogiškieji išteklių, turintys atitinkamas kvalifikacijas ir žinias. Autorės nuomone, ateityje, siekiant tinkamo tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo yra svarbu bendradarbiauti su ES, kitomis valstybėmis narėmis ir tobulinti nustatytus sankcijų režimus, kelti institucijų pareigūnų kvalifikaciją, tobulinti teisinį reglamentavimą ir dar labiau įtraukti visuomenę ir verslo subjektus dėl tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje.

IŠVADOS

1. Tarptautines sankcijas valstybės istorijoje taikė siekdamas kitas valstybes pakeisti savo elgesį, o po I pasaulinio karo atsirado šiuolaikinės ekonominės ir finansinės sankcijos. Remiantis doktrina ir užsienio literatūra, tarptautinės sankcijos gali apimti platesnį sankcijų spektrą, įskaitant ir tas, kurias taiko pati valstybė, tačiau pagal teisinį reglamentavimą Lietuvoje tarptautinėmis sankcijomis vadinamos sankcijos, kurias priima tarptautinės organizacijos.
2. JT ir ES priimtose sankcijos Lietuvoje užima svarbiausią vietą ir turi būti taikomos visa apimtimi ir tiesiogiai, nes tai išplaukia iš konstitucinės teisės nuostatų ir tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Lietuva steigiamųjų sutarčių nuostatų. ES nustato daugiau sankcijų aktualių Lietuvai, nei JT, nes perkelia į ES teisę ne tik JT sankcijas, bet įveda ir ES autonomines ribojančias priemones, kurių priėmime tiesiogiai dalyvauja ir Lietuva.
3. Dabartinėje Lietuvos teisinėje bazėje finansinės ir ekonominės sankcijos nėra aiškiai atskirtos, tačiau ekonominės sankcijos yra nukreiptos į prekybą ir ūkinę veiklą, o finansinės sankcijos koncentruojasi į kapitalą ir finansines paslaugas. Įgyvendinamų sankcijų rūšys Lietuvoje apima prekybos, importo, eksporto, paslaugų teikimo apribojimus, investicijų draudimus, turto įšaldymą ir kitas priemones, kurių baigtinio sąrašo, plečiantis sankcijoms, pateikti neįmanoma.
4. Kadangi Lietuvoje tarptautinės sankcijos yra tarptautinių organizacijų nustatytų apribojimų visuma, Lietuva nenustato tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų turinio, todėl ir teisinis reglamentavimas yra nukreiptas tik į tarptautinių sankcijų įgyvendinimo mechanizmą. Pastebėtina, kad teisės aktų, kuriais nustatomos sankcijos, turinys dažnu atveju iki galo aiškus, todėl įgyvendinant sankcijas kyla interpretavimo problemų.
5. Tarptautinių sankcijų įgyvendinimo aktualumas remiantis Tarptautinių sankcijų įstatymo pakeitimu, teismų praktikos atsiradimu, ženkliai registruotų administracinių nusižengimų skaičiaus pakilimu ir visuomenės susidomėjimu, Lietuvoje atsirado tik po ES įvestų ribojančių priemonių Rusijai ir Baltarusijai.
6. Įgyvendinant tarptautines ekonomines ir finansines sankcijas pastebima problematika dėl sankcionuotų asmenų identifikavimo, nes ne tik tiesiogiai JT ar ES teisės aktuose, bet ir jiems priklausantys ar kontroliuojami asmenys turėtų būti sankcionuojami. Nors Lietuvoje FNTT skelbia sankcionuotų bendrovių sąrašą, šis sąrašas nėra baigtinis, todėl verslo subjektai turi pareigą įsivertinti kiekvieną partnerį ar klientą siekiant, kad sankcijos nebūtų pažeistos.

7. Užtikrinant ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimą, konkrečiai turto iššaldymą, 2022 m. TSĮ buvo įtvirtinti nauji laikinojo administratoriaus ir ekonominių išteklių realizavimo institutai. Pastarasis institutas nuo jo įvedimo nebuvo panaudotas, o laikinojo administratoriaus institutas, apžvelgus teismų praktiką, yra problematiškas dėl bendrovės valdymo organų ir laikinojo administratoriaus įgaliojimų apimties santykio, laikinojo administratoriaus paskyrimo ar jo priimtų sprendimų ginčijimo tvarkos.
8. Dabartinės tarptautinių finansinių ir ekonominių sankcijų įgyvendinimo problemos Lietuvoje yra procedūrinės, dėl institucijų veiksmų, kuriais jos kontroliuoja ir prižiūri sankcijų įgyvendinimą ir tokios, kurios atsiranda dėl naujų sankcijų vengimo schemų atsiradimo ir identifikavimo laiku.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai

1. League of Nations (1919), Covenant of the League of Nations, [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.refworld.org/docid/3dd8b9854.html> [žiūrėta 2023 m. vasario 2 d.].
2. Jungtinių Tautų Chartija (1945). Valstybės žinios, 2002, 15-557.
3. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 5 plenarinės sesijos 1950 m. lapkričio 3 d. rezoliucija.
4. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos 2003 m. gegužės 22 d. rezoliucija Nr. 1483 (2003) dėl situacijos tarp Irako ir Kuveito.
5. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija (2008). Europos Sąjungos oficialusis leidinys, C 115/13.
6. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija (2012). Europos Sąjungos oficialusis leidinys, C 326/47.
7. Tarybos 2014 m. liepos 31 d. reglamentas 833/2014 dėl ribojamųjų priemonių atsižvelgiant į Rusijos veiksmus, kuriais destabilizuojama padėtis Ukrainoje. *OL J 229, p. 1-11*.
8. Tarybos 2014 m. kovo 17 d. reglamentas 269/2014 dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi. *OL J 078, p. 6*.
9. Tarybos 2022 m. vasario 25 d. sprendimas 2022/331 kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas 2014/145/BUSP dėl ribojamųjų priemonių, taikytinų atsižvelgiant į veiksmus, kuriais kenkiama Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei arba į juos kėsiamasi. *OJ L 52, p. 1*.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Lietuvos aidas, 220-0.
11. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinis kodeksas (2000). Valstybės žinios, 74-2262.
12. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas (2000). Valstybės žinios, 89-2741.
13. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (2015). TAR, 11216.

14. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas (1997). Valstybės žinios, 64-1502.
15. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). Valstybės žinios, 64-1914.
16. Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymas (2001). Valstybės žinios, 99-3516.
17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 31 d. nutarimas Nr. 1281 Dėl priemonių Jungtinių Tautų Saugumo tarybos rezoliucijoms įgyvendinti. Valstybės žinios, 93-3283.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 23 d. nutarimas Nr. 1661 Dėl Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įstatymo koncepcijos patvirtinimo. Valstybės žinios, 122-5528.
19. Lietuvos banko valdybos 2015 m. vasario 17 d. nutarimas Nr. 03-17 Dėl Finansų rinkos dalyviams skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui ir (arba) teroristų finansavimui, patvirtinimo. TAR, 2400.
20. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 20 d. įsakymas Nr. V-273 Dėl Tinkamo tarptautinių finansinių sankcijų įgyvendinimo Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos reguliavimo srityje priežiūros nurodymų patvirtinimo. TAR, 25525.
21. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko Vytauto Landsbergio kalba Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinės Asamblėjos 46-ojoje sesijoje (1991).
22. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įstatymo projekto (2004). Užsienio reikalų ministerija, IXP-3413.
23. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymo Nr. IX-2160 pakeitimo įstatymo projekto (2019). Užsienio reikalų ministerija, XIIP-3693.
24. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos ekonominių ir kitų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo įstatymo NR. IX-2160 įstatymo projekto (2022). Užsienio reikalų ministerija, XIVP-1490.

Specialioji literatūra

25. Abramavičius, A. (2009) *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras: (99-212 straipsniai)*. Vilnius: Teisinės informacijos centras.

26. Baer, G.,W. (1976). *Test Case: Italy, Ethiopia, and the League of Nations*. Stanford: Hoover Institution Press.
27. Bendorienė A. et al. (2005) *Tarptautinių žodžių žodynas*. 4 leidimas. Vilnius: Alma littera.
28. Birmontienė, T. et al. (2017) *Lietuvos konstitucinė teisė: vadovėlis*. 2-oji laida. Vilnius: Registrų centras.
29. Cameron I., Moiseienko A. (2021). *International Sanctions*. New York: Oxford University Press.
30. Farrall, J.M. (2007). *United Nations Sanctions and the Rule of Law*. Cambridge: CUP.
31. Fassbender B. et al. (2012) *The Oxford Handbook of the History of International Law*. Oxford: Oxford University Press.
32. Fitzmaurice, G. (1958). *The general principles of international law considered from the standpoint of the rule of law*. Hague Academy of International Law: Sijthoff.
33. Frenkel, J. (1993). *Tarptautiniai santykiai permainingame pasaulyje*. Kaunas: Litera.
34. Giumelli, F. (2013). *How EU sanctions work: a new narrative* [interaktyvus], Chaillot Paper. Prieiga per internetą: https://www.iss.europa.eu/sites/default/Chaillot_129.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
35. Hufbauer, G. C., Schott, J.J., Elliott, K.A. (1991). *Economic Sanctions Reconsidered: History and Current Policy*. Washington: Institute for International Economics.
36. Hufbauer, G. et al. (2007) *Economic Sanctions Reconsidered: History and Current Policy*. 3d ed. Washington, DC: Institute for International Economics.
37. Yoshimura, S. (2022). *United Nations Financial Sanctions* [interaktyvus], Routledge. Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=VZwunfinancialsanctions>, [žiūrėta 2023 m. vasario 8 d.].
38. Jermano, J. (2018). *Economic and Financial Sanctions in U.S. National Security Strategy*. US: Prism.
39. King, T. (1999). *Human Rights in European Foreign Policy: Success or Failure for Post-modern Diplomacy?* European Journal of International Law, No 2, p. 313-317.
40. Kreutz, J. (2009). *Hard Measures by a Soft Power – Sanctions Policy of the European Union*. Germany: Bonn International Center for Conversion.
41. Lastauskienė, Giedrė et al. (2020) *Teisės teorija: Vilniaus universiteto vadovėlis*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

42. Lukoševičius, M. (2010). *Europos Sąjungos sankcijų politika*. Lietuvos metinė strateginė apžvalga 8(2010), Nr. 1, 79-108.
43. Mamontovas, A. (2012). *Valstybių sudarytų tarptautinių sutarčių kolizijos ir jų sprendimo būdai*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, teisė (01S), Mykolo Riomerio universitetas. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
44. Mikelėnas, V., Vileita, A. ir Taminskas, A. (2001). *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Vilnius: Justitia.
45. Monteleone, C (2019). *The United Nations and the European Union* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://oxfordre.com/politics/politics/view/10.1093/aefore/97801> [žiūrėta 2023 m. vasario 11 d.].
46. Moran, N. (2022). *Judicial scrutiny and EU Sanctions against individuals* [interaktyvus], Verfassungsblog. Prieiga per internetą: <https://verfassungsblog.de/judicial-scrutiny-and-eu-sanctions-against-individuals/> [žiūrėta 2023 vasario 2 d.].
47. Nuttal, S. (1997). *Two Decades of EPC performance. Foreign Policy of the European Union: From EPC to CFSP and Beyond*. Boulder: Lynne Rienner.
48. Portela, C. (2004). *European Union Sanctions and Foreign Policy? When and Why do They Work?* London/New York: Routledge.
49. Rohl K.F. (1995). *Algemeine Rechtslehre*. Berlin: Heymann.
50. Ruys, T. (2016). *Sanctions, Retorsions and Countermeasures: Concepts and International Legal Framework. Research Handbook on UN sanctions and international law* [interaktyvus], Edward Elgar Publishing. Prieiga per internetą: <https://ssrn.com/abstract=2760853> [žiūrėta 2023 m. vasario 2 d.].
51. Satkauskas, R. (2022). *Šimtmetis tarptautinėje bendrijoje: tarptautinė teisė ir Lietuvos valstybingumas*. Teisė, 123, p. 133-155 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/teise/article/download/28086/27364/63250> [žiūrėta 2023 m. vasario 5 d.].
52. Simons, G. (1999). *Imposing Economic Sanctions. Legal Remedy of Genocidal Tool?* London: Pluto Press.
53. Tostensen, A. Bull, B. (2002). *Are Smart Sanctions Feasible ?* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://library.fes.de/libalt/journals/s/15305572.pdf> [žiūrėta 2023 m. vasario 2 d.].
54. Vadapalas, V. (1998). *Tarptautinė teisė*. Vilnius: Eugrimas.

55. Watson, A. (2004). *An Introduction to International Political Economy*. London: Continuum.

Elektroniniai leidiniai

56. BNS. *Lietuva uždraudė sankcionuotų prekių tranzitą geležinkeliu į Kaliningradą* (2022) [interaktyvus]. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1722629/lietuva-uzdraude-sankcionuotu-prekiu-tranzita-gelezinke-> [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].
57. Darius Žvironas. *Muitinės vadovas pripažįsta, kad sankcijų kontrolė turi spragu: pavienių atvejų pasitaiko* (2023). [interaktyvus]. https://www.delfi.lt/verslas/verslas/muitines-vadovas-pripazista-kad-sankciju-kontrole-turi-spragu-pavieniu-atveju-pasitaiko.d?id=92607593#cxrecs_s [žiūrėta 2023 m. vasario 23 d.].
58. Diplomatic Service of the European Union. *A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy* (2016) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
59. European Council (2004). *Basic Principles on the Use of Restrictive Measures (Sanctions)* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10198-2004-REV-1/en/pdf> [žiūrėta 2023 m. vasario 4 d.].
60. European Council (2022). *Update of the EU Best Practices for the effective implementation of restrictive measures* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10572-2022-INIT/en/pdf> [žiūrėta 2023 m. vasario 3 d.].
61. European Council (2014). *Statement of the Heads of State or Government on Ukraine* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/media/29285/141372.pdf> [žiūrėta 2023 m. vasario 12 d.].
62. European Commission. *Guidance to EU Member States on the transport of goods in transit through the Union between the Kaliningrad Oblast and Russia* (2022) [interaktyvus]. https://finance.ec.europa.eu/system/files/2022-09/faqs-sanctions-russia-export-import-guidance_en.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].
63. European Union Sanctions Map (2023) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.sanctionsmap.eu/#/main/details/6/?search=%7B%22value%22:%22%22,%22searchType%22:%7B%7D%7D> [žiūrėta 2023 m. vasario 10 d.].

64. Europos Komisija. *Dažnai užduodami klausimai. Ribojamosios priemonės (sankcijos)* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/qanda_22_1401 [žiūrėta 2023 m. vasario 9 d.].
65. Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba. *ES sankcijų priėmimo ir peržiūros procedūra* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/adoption-review-procedure/> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
66. Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba. *Specialusis Europos Vadovų Tarybos susitikimas, 2022 m. vasario 24 d.* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/lt/meetings/european-council/2022/02/24/> [žiūrėta 2023 m. vasario 10 d.].
67. Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba. *ES ribojamosios priemonės Rusijai dėl Ukrainos (nuo 2014 m.)* (2023) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/#economic> [žiūrėta 2023 m. vasario 9 d.].
68. Europos Vadovų Taryba, Europos Sąjungos Taryba. *Chronologija. ES ribojamosios priemonės Baltarusijai* (2022) [interaktyvus]. <https://www.consilium.europa.eu/lt/policies/sanctions/restrictive-measures-against-belarus/belarus-timeline/> [žiūrėta 2023 m. vasario 24 d.].
69. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba. *Juridinių asmenų ar kitų organizacijų, neturinčių juridinio asmens statuso, kurios nuosavybės teise priklauso arba yra kontroliuojamos subjekto, kuriam taikomos sankcijos, sąrašas* (2023) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.fntt.lt/lt/tarptautines-finansines-sankcijos/4166> [žiūrėta 2023 m. vasario 11 d.].
70. Finansų ministerija. *Paskirtas laikinasis „Lifosos“ administratorius* (2022) [interaktyvus]. <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/paskirtas-laikinas-lifosos-administratorius> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
71. Investopedia. *Trade Sanction: Definition, Purpose, Types, and Examples* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/t/tradesanction.asp> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
72. Lietuvos Bankas. *Tarptautinių sankcijų įgyvendinimas finansų įstaigose* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.lb.lt/uploads/publications/docs/37713_0671b8ecccc87f8d9804010160b4cf19.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 15 d.].

73. Lietuvos bankas. *Makroekonominės prognozės (2022 m. kovo mėn.)* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/leidiniai/makroekonominės-prognozės-2022-m-kovo-men?html=1> [žiūrėta 2023 m. vasario 18 d.].
74. Lietuvos Bankas. *Lietuvos banko Finansų rinkos priežiūros komiteto sprendimas.* (2022) [interaktyvus]. <https://www.lb.lt/lt/naujienos/lietuvos-banko-finansu-rinkos-prieziuros-komiteto-sprendimas> [žiūrėta 2023 m. vasario 22 d.].
75. Lietuvos Respublikos finansų ministerija. *Paskirtas laikinasis „Lifosos“ administratorius* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/naujienos/paskirtas-laikinas-lifosos-administratorius> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
76. LRT. *Tiriant galimą trąšų kontrabandą apeinant sankcijas muitinė sulaukė 15 vagonų su kroviniu* (2022) [interaktyvus]. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1923609/tiriant-galima-trasu-kontrabanda-apeinant-sankcijas-muitine-sulaike-15-vagonu-su-kroviniu> [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].
77. Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras. *ES Sankcijos* (2022) [interaktyvus]. https://www.lb.lt/uploads/documents/files/ES%20Sankcijos%20DUK_Pinigu%20plovimo%20prevencijos%20kompetenciju%20centras.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 17 d.].
78. Registrų centras. *Juridinio asmens paieška* (2023) [interaktyvus]. <https://www.registrucentras.lt/jar/p/index.php?pav=inter+rao&a=1418&p=1> [žiūrėta 2023 m. kovo 17 d.].
79. Sorainen. *Vadovų atsakomybė dėl (ne)tinkamo sankcijų taikymo: ar draudimas gali suvaldyti finansines pasekmes?* (2022) [interaktyvus]. <https://www.sorainen.com/lt/publikacijos/vadovu-atsakomybe-del-ne-tinkamo-sankciju-taikymo-ar-draudimas-gali-suvaldyti-finansines-pasekmes/> [žiūrėta 2023 m. vasario 20 d.].
80. Statistikos departamentas. *Užsienio prekyba prekėmis 2021 m. gruodžio mėn.* (2022) [interaktyvus]. <https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=9675253> [žiūrėta 2023 m. vasario 22 d.].
81. United Nations Security Council. *Sanctions* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/securitycouncil/sanctions/information> [žiūrėta 2023 m. vasario 6 d.].

82. United Nations Security Council. *Special Research Report* (2013) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-CF6E4FF96FF9%7D/special_research_report_sanctions_2013.pdf [žiūrėta 2023 m. vasario 6 d.].
83. United Nations Security Council. *Security Council Report* (2020) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.securitycouncilreport.org/un-security-council-working-methods/the-veto.php> [žiūrėta 2023 m. vasario 6 d.].
84. United Nations. *UN sanctions: what they are, how they work, and who uses them* (2016) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://news.un.org/en/story/2016/05/528382-un-sanctions-what-they-are-how-they-work-and-who-uses-them> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
85. United Nations. *Non-Paper on the Implementation of Paragraph 23 of Resolution 1483* (2003) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/securitycouncil/sites/files/non-paperontheimplementation.pdf> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
86. US Naval Institute. *Boycotts, Sanctions or Blockade - Economics in the War of Today Examples* (1941) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.usni.org/magazines/1941/boycotts-sanctions-or-blockade-economics-war-today> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
87. Užsienio reikalų ministerija. *Tarptautinių sankcijų įgyvendinimas* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.urm.lt/sankcijos> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
88. Užsienio reikalų ministerija. *Tarptautinių sankcijų įgyvendinimas Lietuvoje* (2022) [interaktyvus]. <https://urm.lt/tarptautiniu-sankciju-igyvendinimas-lietuvoje> [žiūrėta 2023 m. vasario 2 d.].
89. Užsienio reikalų ministerija. *Lietuva Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje* (2014). [interaktyvus]. <https://urm.lt/uploads/default/documents/JTST/knyga.pdf> [žiūrėta 2023 m. vasario 22 d.].
90. Valstybinė duomenų agentūra. *Su Rusija dirbančių įmonių viešinimas – viena iš svarstomų krypčių* (2022). [interaktyvus]. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1911688/kasciunas-su-rusija-dirbanciu-imoniu-viesinimas-viena-is-svarstomu-krypciu> [žiūrėta 2023 m. vasario 26 d.].
91. Vakarų ekspresas. „Lietuvos geležinkeliai“: krovinių pervežimo apimtys tarp Rusijos ir Kaliningrado srities išlieka stabilios (2022) [interaktyvus].

- <https://ve.lt/aktualijos/lietuvos-gelezinkeliai-kroviniu-pervezimo-apimty-tarp-rusijos-ir-kaliningrado-srities> [žiūrėta 2023 m. vasario 2 d.].
92. Verslo Žinios. *Tarptautines sankcijas galima pažeisti ir netyčia: ką dabar daryti verslui?* (2022) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/izvalgos/2022/07/03/v-juzikis-tarptautines-sankcijas-galima-pazeisti-ir-netycia-ka-dabar-darytiverslui> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
93. Vakarų ekspresas. „*Lietuvos geležinkeliai*“: *krovinių pervežimo apimtys tarp Rusijos ir Kaliningrado srities išlieka stabilios* (2022) [interaktyvus]. <https://ve.lt/aktualijos/lietuvos-gelezinkeliai-kroviniu-pervezimo-apimty-tarp-rusijos-ir-kaliningrado-srities> [žiūrėta 2023 m. vasario 7 d.].
94. LRT. *Tiriant galimą trąšų kontrabandą apeinant sankcijas muitinė sulaukė 15 vagonų su kroviniu* (2022) [interaktyvus]. <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/1923609/tiriant-galima-trasu-kontrabanda-apeinant-sankcijas-muitine-sulaike-15-vagonu-su-kroviniu> [žiūrėta 2023 m. vasario 25 d.].

Teismų praktika

95. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. kovo 14 d. nutarimas. Valstybės žinios, 23/2000.
96. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2011 m. kovo 15 d. nutarimas. Valstybės žinios, 23/08.
97. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. rugsėjo 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-622-556/2022.
98. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. spalio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-624-662/2022.
99. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. lapkričio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-715-629/2022.
100. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-704-415/2022.
101. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-717-442/2022.
102. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-705-552/2022.
103. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-755-821/2022.

104. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2023 m. vasario 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eAS-83-822/2023.
105. Specialiosios teisėjų kolegijos teisingumui 2022 m. rugpjūčio 10 d. nutartis Nr. T-41/2022.

SANTRAUKA

Tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimas Lietuvoje

Ieva Gailiūtė

Šiame magistro darbe analizuojama Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijomis ir Europos Sąjungos teisės aktais priimtų ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo Lietuvoje tema. Darbe nagrinėjami tarptautiniai teisės aktai, užsienio mokslininkų doktrina, daugiausiai dėmesio skiriant teisiniam reglamentavimui Lietuvoje, kuris nustato tarptautinių ekonominių ir finansinių sankcijų įgyvendinimo mechanizmą. Privalomai Lietuvoje įgyvendinamos Jungtinių Tautų ir Europos Sąjungos taikomos sankcijos remiantis tuo, kad šių organizacijų steigiamosiose sutartyse Lietuva prisiėmė pareigą įgyvendinti šių tarptautinių organizacijų sprendimus palaikant taiką ir saugumą pasaulyje.

Šiame darbe vertinimas ir reguliavimo analizė atliekama atsižvelgiant į sankcijų pritaikymo aktualumo atsiradimą Lietuvoje ryšium su Rusijai ir Baltarusijai Europos Sąjungos pritaikytomis sankcijomis. Pažymėtina, kad reguliavimas ir pareiga įgyvendinti tarptautines sankcijas Lietuvoje buvo visą nepriklausomybės laikotarpį, tačiau ši temos aktualumas atsirado tik dabar. Darbe yra nagrinėjamas aktualus teisinis reglamentavimas, kuriuo nustatomi subjektai, kurie turi laikytis sankcijų, jas įgyvendinančios institucijos, prievolių vykdymo tvarka, atsakomybė už sankcijų pažeidimą, taip pat 2022 m. Lietuvos Respublikos tarptautinių sankcijų įstatyme esantys įvesti nauji laikinojo administratoriaus paskyrimo ir ekonominių išteklių realizavimo institutai. Galiausiai darbe aptariama ir įvertinama teismų praktika ir kilę ginčai kilę iš teisinio reglamentavimo, kuriuo įgyvendinamos tarptautinės ekonominės ir finansinės sankcijos Lietuvoje ir įvertinami probleminiai aspektai Europos Sąjungos taikomų sankcijų aiškinimo bei vengimo srityse.

SUMMARY

Implementation of international economic and financial sanctions in Lithuania

Ieva Gailiūtė

This master's thesis analyses the implementation of economic and financial sanctions in Lithuania, adopted by the United Nations Security Council resolutions and the European Union legislation. The thesis examines international legislation and the doctrine of foreign scholars, in addition to focusing mainly on the legal regulation in Lithuania, which determines the mechanism of implementation of international economic and financial sanctions in Lithuania. The sanctions imposed by the United Nations and the European Union are compulsorily implemented in Lithuania on the basis that in the founding treaties of these organisations Lithuania assumed the obligation to implement the decisions of these international organisations in the context of the maintenance of world peace and security.

The assessment and regulatory analysis in this thesis is carried out in the context of the emergence of the relevance of the application of sanctions in Lithuania in connection with the sanctions imposed by the European Union on Russia and Belarus. It should be noted that the regulation and obligation to implement international sanctions in Lithuania existed throughout the period of independence, but the relevance of this topic has only now emerged. The work examines the relevant legal regulation, which establishes the entities that have to comply with sanctions, the institutions that implement them, the procedure for the fulfilment of the obligations, the liability for violation of sanctions, as well as the new institutes of appointment of a temporary administrator and disposal of economic resources introduced in the Law on International Sanctions of 2022. Finally, the paper discusses and evaluates the case law and disputes arising from the legal framework implementing international economic and financial sanctions in Lithuania and assesses the problematic aspects of the interpretation of European Union acts and avoidance of sanctions.